List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako (296) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 295. Chicago, Ill., 6. maja (May) 1913. Leto (Vol.) VIII.

Praznovanje prvega majnika.

Delavstvo celega sveta, vzbujeno delavstvo, je zopet praznovalo svoj mednarodni praznik. Skoro vseh večjih in mnogih manjših mestih Zedinjenih držav je praznovanje nadkrililo vsa prejšnja leta.

V New Yorku in okolici Manhattana prisostvovalo je okrog 100.000 oseb — delavcev, delavk in njih otrok — slavnostnim sprevodom po ulicah in na tisoče delavcev je zborovalo na Union Square. Najimpozantnejša je bila parada mladine, katere se je vdeležilo čez 3000 dečkov in deklic. Po končanem obhodu so otroci napolnili prostorno dvorano v Labor Temple, kjer jih je stranka pogostila s sladoledom in z raznim pecivom. V otročjem sprevodu vihralo je na stotine rdečih zastav in demonstrativnih napisov. Najpomembnejši iz med napisov bili so sledeči:

"Mladina je majnik človeškega življenja".

"Kadar odrastemo, pridružili se bomo našim očetom in materam v boju za svobodo."

"Dajte našim očetom zadostno plačo, da nam ne bo treba iti v tovarne."

"Mi nismo še za fabriško delo; mi še moramo biti v šoli."

"Otroško delo je umor otrok!"

"Mi nečemo samo slepo verjeti, mi hočemo znati!"

"Delavci, ne pustite, da bi vaše otroke v šoli učili humbug!"

Itd. Itd.

Unijski delavci v New Yorku so bili dostojno zastopani v obhodu in na shodih.

Paterson, N. J. — 25.000 svilopredilcev, ki so že peti teden na štrajku, korakalo je dne 1. maja po mestnih ulicah v proslavo mednarodnega praznika. Kljub temu, da je župan prepovedal rdeče zastave, bilo je v obhodu vsepolno rdečih praporjev in na čelu parade korakalo je sto deklic v rdeči obleki. Celo mesto imelo je praznično lice kakor v nedeljo in povsod je vladal red in mir.

Gary, Ind. — Okrog tritisoč delavcev praznovalo je prvi majnik z obhodom po ulicah. Policaje je zbodla rdeča zastava in delavcem niso dali miru, dokler niso zastavo odstranili.

Mexico City, Mexico. — Prvič v zgodovini Mehike korakalo je do deset tisoč mehikanskih delavcev v glavnem mestu republike v proslavo prvega majnika. Ko je sprevod zavil mimo Narodne palače, kjer kraljuje tiran Huerta, zadoneli so iz delavskih vrst protivni klici proti Huerti; demonstrantov ni kljub temu nihče motil.

POZDRAVLJENI DELEGATJE

Dne 5. maja se je pričela izvanredna konvencija S. D. P. Z. v Clevelandu, O. Omenjena Zveza je ena najnaprednejših slovenskih dobrodelnih organizacij v Ameriki. "Proletarec" ima mnogo naročnikov, kateri so za razredni boj pri tej organizaciji.

Navada je že, da kadar ima kakšna jednota ali zveza konvencijo, da prinesejo meščanski listi dolgovezne članke in slavospeve, v katerih organizaciji pojejo delegatom "slava", takoj po konvenciji pa obrnejo dotični organizaciji hrbet, ako so bili zaključki delegatov gospodarjem meščanskih listov ne všeč.

Mi vas ne bomo častili z "gospodje" 'delegatje. Pač pa vas po zdravljamo kot delavce — razredno zavedne in inteligentne brate, kateri veste, da vam ni z rožicami postlano, pač pa dobro veste, da ste industrielni sužnji gospodarskih razmer, katere vas silijo, da se za najhujšo silo in pomoč združujete v dobrodelnih organizacijah, kakoršna je vaša napredna Zveza. Bratje, buržoazna in meščanska družba — nima srca za vas in za vaše otroke!

S tega stališča vas kot delavce iskreno pozdravljamo: Živila konvencija S. D. P. Z. v Cleveland, Ohio!

"Proletarec".

CALIFORNIJA SPREJELA NOV ZEMLJIŠKI ZAKON.

Spodnja zbornica californijske zakonodaje je zadnjo soboto sprejela nov zemljiški zakon, kateri izključuje Japonce in sploh vse orijentalce od lastnine zemljišč. Pravomočen bo takoj čim ga podpiše guvernor Johnson. Zakon je z ozirom na izvirno predlogo, katero je sprejel senat, spremenjen v toliko, da smejo Japonci zemljišča vzeti v najem za tri leta, toda najemnine ne smejo ponoviti kadar poteče.

Zakon je torej sprejet kljub protestom predsednika Wilsona in državnega tajnika Bryana, kateri je osebno šel v Californijo, da bi vplival na zakonodajo proti dotični predlogi. Zvezna vlada bo sedaj najbrž skušala zakon razveljaviti potom vrhovnega sodišča, da tako prepreči diplomatične sitnosti z Japonsko. Protiameriške demonstracije na Japonskem se bodo vsekakor zopet ponovile, toda vsako govoričenje o vojni je navadni bluff. Znano je, da ima mikado prazno blagajno in brez denarja ne more biti vojne pa magari če so vsi japonski in ameriški džingoti za to.

BOJ ZA ŽENSKO VOLILNO PRAVICO.

Angleška vlada je sufragetke trdo prijela. Policija je vdrla zadnji teden v glavni stan ženske politične unije in aretirala vse agitatorice, ki so bile navzoče. Dalje je policija zaplenila vse, knjige, listine in tiskovine žensk; zaprt je tudi tiskar, kateri je tiskal list "The Sufragette". Vlada je tudi prepovedala vse nadaljne shode sufražetk in upa, da bo na ta način zatrla militantsko gibanje žensk, ki zahtevajo volilno pravico. Mrs. Pankhurst, katera je bila pred kratkim izpuščena iz zapora, je pod policijskim nadzorstvom. Angleške sufražetke sedaj izjavljajo, da bodo preselile svoj glavni stan v Pariz in da bodo vodile svojo propagando tajnim potom.

New York. — Nad 10.000 žensk je zadnjo soboto demonstriralo v velikanskem obhodu po Fifth ave za volino pravico. Obhod se je vršil popolnoma v miru in na tisoče gledalcev je z rešpektom in radostjo pozdravljalo korakajoče boriteljice za enako volilno pravico obeh spolov.

RAZLIKA.

Ko so socialisti v Milwaukee lansko pomlad izgubili mesto v boju proti združeni nasprotni sili, zagnali so kapitalistični listi velikanski krik po celi deželi. "Socialisti so za nič . . . Ljudstvo jih ne mara več, zato so padli . . ." Tako in enako so vpili prostituirani kapitalistični listi in med njimi so bili tudi nekateri slovenski šmir-papirji.

Zadnji mesec so socialisti v Butte, Mont. premagali združeno silo nasprotnikov in vzlic kombinaciji vseh nasprotnih strank izvolili so svojega starega župana in vse ostale kandidate. Ali so kapitalistični listi kaj poročali o tem? Nothing doing! Kapitalistični šmiri molčijo o tej delavski zmagi kot grob in obrniti se je treba na delavsko časopisje za te vesti. Zakaj so kapitalistični listi tako vpili o porazu socialistov v Milwaukee in zakaj molčijo kot grob o zmagi socialistov v Butte?

SIJAJNA ZMAGA!

In sijajna je solidarnost delavskega razreda v Belgiji! Kajti brez solidarnosti bi ne bilo zmage. In solidarnost, sloga belgijskega delavstva govori bolj, pokazuje več kot pa sama zmaga. Organizirati generalni štrajk v celi državi, ustaviti delo v eni celi državi ni majhna stvar. Ali vendar — — majhna stvar je vseeno, če so delavci solidarni, če so delavci vsi ene misli.

Deset dni je trajala generalna stavka v Belgiji; samo deset dni je počivala mašinerija produkcije; toda v teh desetih dneh je bilo več pridobljenega, več doseženga kakor v marsikaterem štrajku, ki je trajal deset mesecev in še več.

Kaj so zahtevali belgijski delavci? I "samo" to, kar že imajo ameriški delavci več kot eno stoletje: splošno in enako moško volilno pravico. In dobili so jo. Zagotovljena jim je. Marsikateremu povprečnemu delavcu v Ameriki, ki je le 'pure and simple" unionist in kateri misli, da sme štrajkati le za malo večji ogrizek, bi se zdela taka stavka smešna; ampak ameriški delavci morajo še v šolo k svojim tovarišem v Belgiji.

Delavci v Belgiji so dokazali, da je generalni štrajk mogoč in izpeljiv. Dokazali so, da je mogoč in izpeljiv le tedaj, če je delavstvo solidarno in — **razredno organizirano!** Organizirano v strokovnih unijah in obenem v delavski politični stranki! To je vse, kar je treba. Kjer tega ni, tam je generalni štrajk še utopija in ostane utopija. Delavci v Belgiji so organizirani v ogromni večini strokovno in obenem so organizirani v socialistični stranki. Unije-gredo roka v roki v socialistično stranko; zadnja je organizirala stavko, jo vodila in zato je zmaga. Zato, ker so delavci v Belgiji razrednozavedni, zato **ker so socialisti**, so tudi zmagali in dosegli, kar so hoteli. In dosegli so vse. Čim je uveljavljena enaka volilna pravica in čim pridejo prve volitve, osvojili si bodo delavci v Belgiji parlament in vlado; kajti po svojem številu bodo daleč nadglasovali nasprotnike in delavci v Belgiji bodo seveda glasovali tako kakor so štrajkarji.

In končno: — velikanska stavka se je vršila in končala v najlepšem miru. Grdo so se prevarili nasprotniki delavstva, ki so pričakovali, da bo belgijski generalni štrajk prinesel krvolitje in kupe mrličev, da bi potem vpili o delavskih pobojih in moritvah. Ne bote, ne! Razredno zavedni delavci si ne želijo krvi. Kolikor toliko gre čast tudi belgijski armadi. Belgijski vojaki se pač zavedajo, da so sinovi delavskega razreda, da so tudi oni proletarci in zato so se skrbno čuvali vsakih provokacij. Časopisje poroča, da so v enem mestu vojaki navdušeno pozdravljali štrajkarje s klici: "Slava generalni stavki!" Saj bi tako storili tudi ameriški oboroženi in uniformirani capini — kaipak!

Zmaga belgijskega delavstva bo zapisana z zlatimi črkami v zgodovini svetovnega delavskega gibanja.

Slava delavstvu v Belgiji!

Delavci, spoznajte, da vam je v vaših bojih potrebno **Vaše** časopisje! Razširjajte ga, priporočajte ga! Ne — kapitalistično časopisje ima srce le za kapitaliste, ker je samo kapitalistično, ali pa vsaj golo orodje v njih rokah — delavstvo pa slepi s cenimi frazami in očitnimi neresnicami, ter ga s tem skuša obdržati v nevednosti.

Najhujši naš sovražnik je neveda.

ŠTRAJK V INDUSTRIJI SVILE BODE ŠE OBSEŽNEJŠI.

Veliki štrajk, katerega vodi v Paterson, N. Y. radikalna industrielna unija I. W. W., bržkotne še ne bode tako hitro končan. Bogati baroni tvornic, za katere izdelujejo pridni delavci svilo, in sami hodijo pa lačni in razcepani — so postali od sile predrzni odkar se je pričela zraven umešavati "židanim" gospodom prijazna "American Federation of Labor".

Kakor hitro so tvorničarji, policaji in druge mestne autoritete izprevidele, da imajo za hrbtom imenovano reakcijonarno unijo, jim je takoj zrastel greben ter so nanagloma pometali v ječe najbolj aktivne organizatorje od I. W. W. namreč Patrick L. Gumlana, W. D. Haywooda, Elizabeth Gurley Flynn-a, Carlo Tresca in Adolph Lessig-a — misleč, da če imajo enkrat za omrežjem najboljše govornike in organizatorje, da jim bode potem s pomočjo "A. F. of L." igračica napraviti spletke, zlomiti železno solidarnost delavcev ter jih potisniti nazaj v staro mezdno sužnost. Toda kakor je izprevideti, bodo imeli bogatini — tirani še mnogo dela, predno bodo dosegli svoj lisičji načrt.

Dne prvega maja je od 25.000—30.000 delavcev v impozantnej paradi svojim bivšim gospodarjem dalo vedeti, da se ne strinjajo z patersonskimi pirati, kateri hočejo delavce potisniti na nivô aziatskih kulijev. Štrajkarji so odkorakali tudi do županovega in sodnikovega poslopja, kjer so enoglasno zahtevali, da naj se nedolžne delavske voditelje, kateri nimajo na sebi druzega greha, kakor da so toliko pošteni, da se ne puste kupiti od kapitalističnih sleparjev, ter izdati svoje sobrate in delavske interese — takoj izpusti na prosto. Županu so pa dali vedeti, da mu bodo znosili skupaj vse lačne otročiče štrajkarjev, za katere naj skrbi mesto, dokler ne bode štrajk končan. V slučaju pa, da se župan ne bode hotel pobrigati za male in lačne revolucionarje, mislijo štrajkarji vse svoje otročiče poslati ven iz Patersona, kjer imajo ljudje bolj čuteče srce, kakor pa bogati grešniki v Patersonu.

Sedaj so se pa tudi oglasili delavci po drugih krajih v industriji svile. Preseda jim že nezaslišana krvoločnost, katero uganjajo bogati bumi v Patersonu. "United Press" brzojav poroča, da mislijo vsi delavci, kateri so zaposleni v industriji svile v severnem delu New Jersey proglasiti generalni štrajk, ter tako prisiliti bogate tvorničarje v Paterson, da uklonijo vrat. Organizatorji od I. W. W. so namreč prišli na sled, da tvorničarji v Paterson pošiljajo svoja naročila drugim tovarnam za izdelovanje svile, kot so: West Hoboken, Weehawken, Union Hill, North Bergen in druga mesta, kjer se nahajajo slične tovarne in predilnice.

Elizabeth Gurley Flynn in Carles Tresca, katera sta bila pod poroštvom izpuščena iz ječe v Paterson in ki sta od najbolj aktivnih organizatorjev in agitatorjev od I. W. W. sta že odšla v omenjene kraje, da organizirata in vodita štrajk. Kakor hitro sta omenjena organizatorja dospela (3. maja) na mesto, so takoj proglasili štrajk in 10.000 delavcev je zapustilo smrdeče in zakajene tovarne ter se pridružilo svojim sotrpinom v Patersonu, da skupno izvojujejo osemurni delavnik, boljšo plačo in pripoznanje unije. Sedaj bodo imeli štrajkarji veliko boljše pogoje za dobiti štrajk, kakor so jih imeli do sedaj. Kapitalisti ne bodo mogli nikamor pošiljati svojih naročil, ako so enkrat vse tovarne in predilnice za izdelovanje svile zaprte. Delavci, kateri delajo v druzih podjetjih itak ne bodo občutili pomanjkanje svile, — enostavno zato, ker nimajo denarja, da bi si kupovali svilnate cunje. Slabše pa bode za bogatine in pomehkuženo meščansko na pol gospodo, katerim ne ugaja platno in bombaž. Upati je, da bode štrajk kmalu končan, ako ne bode "A. F. of L." delala nepotrebnih intrig, katere so le na škodo štrajkarjem in na korist kapitalistom.

Lastniki tovarn v Patersonu vsaki dan pošiljajo svoje agente po hišah kjer stanujejo štrajkarji. Obljubujejo jim boljšo plačo in krajši delavni čas, ako gredo nazaj na delo in če se odpovedo uniji. Delavci, kateri že dobro poznajo kapitalistične "trike" na odgovarjajo židanim gospodom, da nočejo nobenega zahrbtnega "glihanja". Pač pa, da so edini pogoji, pod katerimi gredo delati, ako kapitalisti pripoznajo I. W. W. unijo, osemurno delo in boljšo plačo. Kapitalisti imajo na razpolago dve stvari: pripoznati opravičene zahteve štrajkarjev, ali pa gledati, da stroji mirno stoje.

PODPREDSED. MARSHALL IN SOCIALIZEM.

Zgodilo se je nekaj nečuvenega! Marshall, podpredsednik Zedinjenih držav, je pred kratkim v nekem svojem govoru v New Yorku povedal nekaj, kar je naravnost v sorodu z resnico. Rekel je: "Sedanji socialni položaj nam čim dalje bolj jemlje vero v stalnost naših ustanov. Merilo dolžnosti, katero mora zavzeti vlada in posameznik, ni več samo to, kaj smo in česa se držimo, temveč kaj smo v stanu storiti v izboljšanje razmer. Karl Marx, beda in hrepenenje po sreči korakajo skupaj. Ljudstvo hoče enako priliko do udobnosti in blagostanja. Bolj in bolj raste v ljudstvu prepričanje, da edino socializem bo odprl pot do te enakosti." Dalje je Marshall v istem govoru izjavil, da Morganova zapuščina po vsi pravici spada ljudstvu in da čas bo prišel, ko bodo vse ogromne zapuščine milonarjev po njih smrti zapadle vladi.

Te besede moža, ki je prvi za predsednikom v republiki, so naravno nemilo zbodle kapitaliste. Dnevno časopisje vse povprek komentira navedene Marshallove besede kot — o groza! — socialistične. Pa ne da bi tudi podpredsednika "okužil" socializem?!

NAŠ REKORD.

"Proletarec je zopet dosegel rekord nad vsemi dosedanjimi rekordi in rekord je začrtala zadnja prvomajska številka. 12.500 iztisov je romalo med slovenske delavce v vseh naselbinah Amerike in slehrni iztis je bil naročen in plačan. To se pravi, da nismo tiskali nič več kolikor je bilo naročil.

Seveda zasluga za ta rekord gre v prvi vrsti našemu zavednemu delavstvu; delavstvu organiziranemu v socialističnih klubih in v podpornih društvih. Zlasti gre vsa čast društvom Slovenske Narodne Podporne Jednote in Slovenske Svobodomiselne podporne Zveze, ki so se odzvala s tako lepimi naročbami. Tu je dokaz, da je večina članov omenjenih organizacij z nami, da se zavedajo svojega razreda in da mislijo socialistično.

Sodrugi! Lahko ste ponosni na ta rekord — ali pri tem ne sme ostati. Mi moramo naprej! Še več, še več in končno vse! — naj bo vaše geslo. Delujmo na to, da bo "Proletarec" čimprej izhajal stalno vsak teden v 12.500 iztisih in čimprej vsak dan!

Živela vrla armada vzbujenih slovenskih delavcev v Ameriki!

Avstrija se pripravlja na rop.

Sline se ji cedijo po Albaniji in pozivlja Italijo, da ji pomaga ropati in klati.

Vesti iz Evrope z dne 3. maja poročajo, da Avstrija neče odnehati od svojega roparskega pohoda na Balkan. Poluradno poročilo iz Dunaja se glasi, da Avstrija nagovarja Italijo, da si naj osvoji južni del Albanije, med tem ko bo Avstrija zasedla severni del. V slučaju, da Italija odkloni skupni rop in če konferenca zastopnikov velevlasti v Londonu v par dneh ne sklene ničesar definitivnega, bo Avstrija sama pričela z invanzijo. V diplomatičnih krogih je znano, da je avstrijski cesar privolil v želje stranke vojnih hujskačev na Dunaju in da Avstrija misli resno na vojno tudi če bi Črnagora bila pri volji, da se vprašanje glede Skadra izroči v poravnavo mednarodnemu razsodišču. Vojni hujskači na Dunaju odločno pritiskajo, da Avstrija mora rešiti balkanski problem le s sabljo in s kanoni.

Avstrija zahteva od Črnegore, da brezpogojno zapusti Skader; Črnagora je pripravljena oddati trdnjavo le proti odškodnini. Kralj Nik se je bržkone zvezal z Esad-pašo kateri se je proglasil albanskim kraljem, da mu zadnji s svojimi Albanci in Turki priskoči na pomoč v slučaju vojne z Avstrijo. Črnogorci namreč niso vzeli Skadra z "junaškim naskokom", kakor se je prve dneve poročalo, temveč Esad-paša je izročil trdnjavo pod pogojem, da sme oditi s svojo armado in z vsem orožjem, kar se je tudi zgodilo. Krščanski Črnogorci in mohamedanski Albanci se bodo torej najbrž skupno borili proti sovražniku — krščanski Avstriji!

Na drugi strani pa Rusija skrivoma hujska Srbijo, da naj v slučaju nove vojne pomaga Črnogorcem in Turkom. Ampak Srbija mora biti nevtralna dokler se ne sporazume z Bolgarijo. Med Srbijo in Grško na eni strani in Bolgarijo na drugi strani namreč še vlada neprijateljstvo radi vprašanja: čegav bo Solun in čegav bo Bitolj? Toliko, da ni že prišlo do krvavega spopada med dosednajimi krščanskimi prijatelji in zavezniki, ki so skupno klali in podili Turke.

Tako se mešajo vprašanja. Čegav bo Solun? Čegav bo Skader? Čegava bo Albanija? — Kronani roparji se kregajo med seboj, tepeni Turek se smeje, civilizirani svet se zgraža, a — narod, tužni balkanski narodi pa trpijo in plačujejo krvave račune.

Smrt vojni!

Ako katerikrat kedo pravi: dotični išče delo. Takrat smo vselej lahko na jasnem, da tisti "dotični" ni kapitalist ali pa duhovnik.

Najmočnejša delavska molitev, katera v resnici nekaj zaleže, je: politična in industrielna organizacija. Delavci, samo ta molitev vas pripelje iz sužnosti v odrešenje.

IZ GLAVNEGA URADA TAJNIKA S. D. P. Z.

Kot je že poročano, se prične izvanredna konvencija S. D. P. Z. v Clevelandu, Ohio dne 5. maja t. l. ob 8 uri zjutraj in sicer v dvorani sobrata Primož Kogoj-a na 6006 St. Clair Ave.

Vse pošiljatve in brzojavke tičoče se konvencije, naj se pošiljajo na naslov:

Viljem Sitter,
6006 St. Clair Ave.
Cleveland, Ohio.

S sobratskim pozdravom,
Viljem Sitter, taj. S. D. P. Z.

Iz naselbin.

PUEBLO, COLO.

Da, da, demokratje so "all right". Kaj ne vidiš, komaj je Wilson prišel na krmilo vlade, že nam je "steelworška" kompanija zvišala plače. Isto je v topilnicah, tam tudi so jim dali osemurno delo z isto plačo in tako naprej. — Aha, ta Wilson jim bo pa že ušesa navil, on drži z delavci in ne z kompanijami. To so demokratje, vidiš, to so delavski prijatelji.

Take in enake argumente naletimo danes pri nezavedni masi našega delavstva. Ubogi revčki, kako daleč so zapeljani, na korist raznim kreaturam, med njimi časnikarskim prostitutkam, kateri slepe in skušajo živeti na stroške trpina — delavca.

No pa poglejmo nekoliko bližje te argumente še v temi tavajočih tovarišev. Pred vsem naj še sporočim, da je z mesecem februarjem tega leta prodrl osemurni delavnik za ženske, po katerem ne sme nobena žena ali dekle v državi Colorado delati več kot osem ur na dan, to je v vseh obratih, kjer so ženske uposlene. To je en uspeh delavske agitacije in organizacije.

Sedaj pa k stvari, kateri je namenjen ta moj dopis. — Koncem meseca februarja, t. l. je potom notice naznanila tukajšnja "Colo. Fuel & Iron Co.", branch od "United States Steel Corporation", da prostovoljno poviša svojim delavcem plačo za 2½ c na uro in to se je tudi s prvim marcem zgodilo. V gori omenjenih noticah je bilo omenjeno, da poviša mezdo le svojim najnižje plačanim delavcem, takozvanim: "common laborer", toda pozneje se je družba premislila, (vzrok temu je dobro znan vsakemu razsodnemu delavcu) in povišala mezdo vsem delavcem, izvzemši onim, kateri delajo od kosa ("piece work"). Ali komaj je družba zvišala mezdo, že je začela študirati, kako bo pokrila ta nedobrodošel izdatek. In res dobila je tudi pot, po kateri zakrije nove stroške in kje? V lastnem žepu ne. In tako je začela zniževati ceno akordnemu delu. Delavstvo — neorganizirano, kaj naj počne: udati se je moralo mandatu družbe. Nekaj od teh je tudi pustilo delo v znak protesta in odšla drugam za delom — sempatje je tudi odvzela može in tako bo z manj ljudmi napravilo isto delo. V tem slučaju lahko vidimo perfidnost in zvijačo kapitalistov: mezdo je povišalo na račun delavcev. Seveda demokratje so "all right".

Mnogo se je tudi govorilo, da bo družba uvedla osemurni delavnik v svojih delavnicah. 6 dnevni delavni teden in tako naprej. Toda vse skupaj je bila le govorica, prazno besedičenje nezavednih trpinov. Zakaj še vedno delajo 12 ur na dan, v gotovih slučajih tudi 18 in 24 ur brez prestanka?

Kaj je bil vzrok povišanju mezde od strani družbe, je organiziranim delavcem lahko uganiti. Gibanje delavstva po vzhodnih jeklarnah Pennsylvanije, Ohio, Illinoisu in po več drugih krajih je bil vzrok, da se je vam delavcem zvišala mezda,(ako se to sploh sme imenovati zvišanje, kajti šlo je na račun vaših tovarišev in ne na račun družbe oziroma steel trusta. Trust bo napravil iz delavskih žuljev ravno toliko miljonov dolarjev dobička, kot preje in mogoče še več. Povišanje mezde je družbo malo ali celo nič zadelo. Pač pa vas trpine delavce. Kar se pa tiče osemurnega delavnika, je skoraj neumno misliti, da bi prišel prostovoljno od strani družbe in to je na vašo škodo delavci. Ako boš hotel imeti 8 urni delavnik, brat delavec, moral se bodeš organizirati skupno s tvojimi tovariši in potom organizacije priboriti 8-urni delavnik in boljše razmere. Edino potom organizacije vseh delavcev v železarski industriji in potom s složnim in solidarnim nastopom vam bode mogoče primorati "Steel Trust", da ugodi vašim zahtevam in to ne samo tu v Pueblo, marveč po vsej Ameriki, kjer ima trust svoje delavnice.

Delavci, za vzgled si bodete morali vzeti svoje delodajalce, učite se pri njih in kakor oni, organizirajte se tudi vi. Vaši delodajalci so spoznali potrebo organizacije, poglejte krog sebe in premislite, če bi ne bila tudi vam koristna. Kapitalisti lastujejo rudnike, stroje in delavnice, kar tvori ogromno bogatstvo, toda pri vsem tem imeti morajo vas, vaše roke, da pretvarjajo vso to stvar v koristne reči. Ruda bo ostala mrtvo blago, stroji bodo ostali, ako ne bode pri njih vašega razuma, vaših rok katere bodo pretvarjale rudo v razne koristne kovine, iz katerih se zopet potom vaših rok in stroja spremeni in napravljajo razni predmeti, katere rabimo vsak dan v korist ljudstva. Delavci, kapitalisti so organizirali in osredotočili kapital; organizirajte in osredotočite vi vašo delavno silo, organizirajte se v eno močno organizacijo vseh železarskih delavcev, združite se tako močno, tako solidno, da kadar se bodo ustavile vaše pridne roke, ustavilo se bo vse delo v celi železarski industriji. In vaše zahteve vam bodo ugodene v najkrajšem času. Pred vsem bratje delavci, ne pozabite vašo politično premoč, istotako kot na strokovnem polju organizirajte se tudi na političnem in to kot razred — delavski razred zavedajoč se svoje moči. Strokovna organizacija in socialistična stranka so dve najhujši šibi za kapitaliste. Teh dveh metod se morate naučiti, kako jih rabiti inteligentno. Pokažite vašemu sovragu, da ako on lastuje posedujoča sredstva, da ne lastuje vaših možganov! Delavci, ne bodite strahopetci, ampak v boju za vaše interese in koristi celega delavskega razreda.

Bratje delavci, demokratje imajo ravnotoliko opraviti z zvišanjem vaše mezde kot njihovi predniki, republikanci. Demokratje so ravno tako kapitalistični mameluki, oni delajo le za interese svojih gospodarjev — kapitalistov. V štrajku po vzhodu in gibanju delavstva na splošno — iščite vzroke, zakaj so vam vrgli par drobtin iz kapitalistične mize in vam tako zvišali mezdo.

V začetku mojega dopisa sem tudi omenil izraz mojega nezavednega tovariša glede 8-urnega dela po topilnicah. Da, v začetku pretečenega meseca je bil potrjen in podpisan 8-urni zakon za rudnike, rudotopilnice in mline, kateri je bil na splošnem glasovanju v lanskih novemberskih volitvah in kteri je prodrl z ogromno večino glasov. In "Smelter Trustu" ni preostajalo druzega, kot da uvede še zaostale delavce, kteri so prej delati deset ur na dan, 8-urni delavnik z isto plačo kot za 10-urni. "Smelter Trust" se je moral ukloniti temu zakonu.

Če pogledamo v zgodovino boja za 8-urni delavnik v dotični industriji, vidimo, da je bilo zopet organizirano delavstvo posebej še "Western Federation of Miners" katero je vodilo boj in doprinašalo žrtve, junaško stalo na štrajkih, trpela preganjanje, bilo vrženo v ječe in deportirana ter prestalo vse kapitalistične tiranije v tej državi in to skoz celih petnajst let in vsega tega se ni delavstvo plašilo, kajti zavedalo se je, da stoji za principe, za načela zavednega delavstva in organizacije "Western Fed. of Miners".

Kdo se ne spominja borbe in štrajkov v Cripple Creek Felluride, Colorado, v letih 1903—4 in 5, katere je vodilo delavstvo organizirano v "Western Fed. of Miners"? Zaprti voditelji, deportirani rudarji v ondotnih okrajih! Vse te žrtve, bratje delavci, so bile doprinešene v vašo korist. To vidite delavci, so bili tisti "demokratje", katerim se imate zahvaliti, da danes delate osem ur na dan. To je gola in neovrgljiva resnica, kar se lahko prepriča vsak. Čitatje knjigo "The Pinkerton Labor Spy", (pinkertonec delavski ovaduh) v angleškem jeziku, ktera se lahko dobi pri pisatelju teh vrstic na posodo.

Rekel sem, da bi jim moral biti hvaležen! Toda poslušaj tovariš, delavec, organizirani delavci ne zahtevajo nikake zahvale od svojih neorganiziranih tovarišev. No, vse kar se zahteva je, da se jim pridružiš, da pomnožiš armado organiziranega delavstva. Želimo da postaneš naš sobrat in se z nami skupno boriš za delavska prava, za boljše življenje za sebe in svoje družine in svoje sotrpine.

Vidiš, da je delo vedno težje, a plača vedno ista in življenske potrebščine vedno dražje. Družinca se množi a tebi vedno bolj moči pohajajo. In ko boš enkrat dovolj izdelan in bodo tvoje moči pošle, tedaj gospodar bo enostavno gledal za močnejšega delavca, a ti in tvoja družina bodete vrženi na cesto brez vseh sredstev in v revščini in temu bo sledilo, da mesto tvojim otrokom v šolo iti, bodo morali v tovarno, da izpreša iz mladih telesc profit molohu — kapitalizmu! Mlini naravno meljejo neprestano in prešajo iz delavstva miljarde dolarjev. In temu se pride okom samo po jedni poti — in ta pot je, da se delavstvo organizira na industrielnem in političnem polju. — Bratje delavci, če se hočete rešiti iz mezdne sužnosti — rešiti se moramo sami.

Zdrobimo suženjstva okove!

Charles Pogorelec.

ČASNIKARSKO FALOTSTVO.
Willock, Pa.

Dasiravno nerad polemiziram z lažnjivci in časnikarji, kateri so izgubili zadnjo iskrico poštenja v sebi, vendar me sili dolžnost do sobratov S. N. P. J., da v javnosti razkrinkam neki list, oziroma njegovega urednika, kateri se vedno baha z svojo poštenostjo, ter visoko nosi prapor kot "delavski prijatelj" in zagovornik istih. Dotični "gentleman" se kaj rad trka na prsi in kriči: "Vse za vero, dom cesarja, pravico, moralo in še "Zvonarske ulice" po vrh. Da tega "žurnalista" luna precej hudo trka, sem vedel že delj časa, nisem pa verjel, da je zmožen človek, kateri sedi v uredništvu lista — napisati direktno laž v črnem tisku, da je bil predsednik S. N. P. J. v Clevelandu tepen.

Vest, da sem bil na seji društva "Primož Trubar" tepen, je Clev. Amerika, oziroma njen prismuknjeni urednik poročal kot čisto resnico, nakar je dotično laž tudi hlastno ponatisnil zvesti bratec v lažeh — "Amer. Slovenec".

Moja dolžnost kot gl. predsednika S. N. P. J. je, da delujem za koristi organizacije. Stojim na principih, da se ne smc kratiti pravic ne glavnim odbornikom in krajevnim društvom kot tudi ne posameznim članom jednote

Zahtevam od urednika "Clev. Amerike", da naj mi odgovori na sledeča uprašanja:

1. Dokažite mi, ali so mene pripeljali na sejo dr. "Primož Trubar" socialisti, ali pa, da sem imel pooblastilo od S. N. P. J.

2. Dokažite, kdo je bil provzročitelj rabuke na seji dr. "Primož Trubar".

3. Zahtevam, da dokažete, ako je en človek položil samo en prst na me v dvorani ali pa sploh kje v Clevelandu?

Torej ako poznate časnikarsko dostojnost, dokažite mi točke, katere sem vam tukaj stavil. Dokažite kar ste pisali, ako pa ne morete dokazati in če ni vsa vaša časnikarska dostojnost ušla k — psom, potem pa vam druzega ne kaže, kot da vse vaše laži v listu javno prekličete.

Gospodje, ako ne storite tega, potem bodejo bratje in sestre S. N. P. J. na jasnem, da je vaš list najbolj falotski, kolikor jih izhaja v slovenskem jeziku!

Bratje in sestre. Nerad odgovarjam v surovem tonu. Primoran sem pa odgovoriti in pojasniti celo stvar članom S. N. P. J., ker drugače bi si lahko mislili, da kradem, ropam in ubijam ljudi na cesti, ter sem že obsojen na vešala ali pa na električni stol! — Odgovarja se pa gentlemanom po gentlemantsko, gorjačarjem pa z gorjačo.

Vedno vaš za napredek in procvit S. N. P. J. — za prostost, enakost in bratstvo, dokler ne pade kapitalizem in laži žurnalizem, ki zastruplja dušo naroda.

Jakob Miklavčič,
gl. predsednik S. N. P. J.

Globe, Ariz.

Sporočam žalostno novico, katera se je zgodila v tukajšnjem rudniku, kteri se zove: "Miami Copper Co.". Bolj pravilno bi se moralo glasiti: "družba nikdar profita sita". Pri omenjeni družbi vlada skrajna brezbrižnost in malomarnost. Zemlja je že celi dan poprej dajala znamenje, da se bo zgrudila skupaj — ali prokleti kompanijski hlapci se niso nič zmenili za znamenja. Kapitalistom je seveda bilo ljubše, da je naenkrat ubilo tri može, osem pa nevarno ranilo tako, da težko, da bi kteri izmed njih okreval. Označil bi jih z imeni, ker pa ni med ponesrečenci nobenega Slovenca, ter obenem vzame tudi preveč prostora v listu, zato mislim, da mi radi tega ne bode nikdo oporekal, ker tuje imena itak nimajo pomena za slovensko javnost.

Seveda družba se sedaj dela nedolžna kakor novorojeno dete! Da je družba nedolžna, se je izjavil tudi "coroner" in drugi pregledovalci, česar jim pa sedaj seveda ne zamerimo, ker je nam vsem dobro znano, da taki ptički lete vedno skupaj.

Bogata družba bi take nesreče prav lahko omejila, ampak družbo ne brigajo toliko delavci, kot pa sveti kapitalistični profit. Gospodje dobro vedo, da so pod današnjim sitemom življenja delavcev "cheap". Dokler se bodo delavci pustili vleči od svojih kapitalističnih in meščanskih prijateljev, tako dolgo tudi ne smemo pričakovati, da bi bilo boljše. Če bi naprimer imeli postavo, da mora družba za vsakega ubitega rudarja plačati $10.000 odškodnine, potem, prijatelji bi družbe hitro preskrbele boljše varnostne naprave, kar bi bila posledica, da bi imeli mnogo manj nesreč in smrtnih slučajev, kot jih pa imamo danes.

Katastrofa se je pripetila ob 7. uri 30 minut zjutraj (in katerega dne?). Sreča je bila, da je bilo ravno ob času, ko je "day shift" ravno šel na delo. Samo 15 rudarjev je še le dospelo v rudnik ob času, ko se je pripetila nesreča. Ako bi bili vsi rudarji že v rudniku, bi bila katastrofa še veliko groznejša, ker vseh delavcev skupno je štiri sto. Zrušili so se naenkrat štiri predori (elevelni) in ako bi se bilo to zgodilo eno uro pozneje, bilo bi strašno število rudarjev ubitih.

(Op. ured.: Poročilo za prvomajsko veslico izpustili, ker je že prepozno.)

Socialistični pozdrav!

John Paulič.

Brereton, Ill.

Poročati hočem nekoliko o socialističnem gibanju iz naše naselbine. Dne 1. aprila so se vršile volitve za Canton Town Ship. Za socialistično stranko je bil izid volitev prav povoljen. Izvoljeni so bili vsi soc. kandidatje z veliko večino glasov. Seveda je bilo smešno po volitvah, ko so stare stranke ena drugi očitale, katera da je kriva, da so prišli socialisti na krmilo. Ali zavedni delavec je takoj uganil, kdo je temu kriv. Dne 15. aprila so se pa zopet vršile volitve za mesto Canton. Na ta dan so pa vsi patriotje starih strank skušali poraziti socialiste z znano milwauško taktiko — to je: vse kar diši po kapitalizmu se je združilo v en tabor ter postavili nasproti neko mešanico, kateri pravimo: "Citizen Party tiket". S to meščansko godlo so za enkrat prevarili delavce, ali pokazalo se je, da je duh socializma močno napredoval, in da se ne puste vsi delavci vedno vleči za nos.

Omeniti hočem še nekoliko tukajšnjo slov. naselbino. To delo je že izvršila ona vrla "Ribničanka" v štev. 292 tega lista. Le zanikati hočem nekaj faktov njenega dopisa.

Ona zelo laskavo hvali list "Proletarec". Kar načuditi se nisem mogel, kolika sprememba v tako kratkem času. Nisem še pozabil, kako je bil zaničevan ta nevstrašeni boritelj, kateri me je skozi dve leti tukajšnjega mojega bivanja vedno osamljen obiskoval! Kolikokrat sem nagovarjal tega ali onega delavca, da naj se naroči na list "Proletarec". Vi že lahko sami veste, kakšen odgovor sem dobil na to. Prišli so pa v naselbino novi naseljenci in ž njim tudi nove ideje in novi duh, stari nazori so izgubili vso veljavo; in to je vzrok, da je "Proletarec" danes tako dobro zastopan v naši majhni naselbini. V očeh klike, katera zagovarja in se skriva za mamično krilo, su tukaj neke vrste "višji" Slovenci, kateri se samo norčujejo iz sotrpinov delavcev. Vam se do zdeva, da kdor uči nauk socializma, da je dotični bedak — kdor pa rabi suhoparne fraze, je pa najboljši propagandar. Ali ste vi ali vaš soprog že organizirani v soc. stranki? Vi imate preveč osebnega sovraštva, da bi se mogli bratiti s proletarci.

Mogoče, ako bi imel klub kakšen drug simbol, potem bi morda pristopili zraven. Vrla gospa tudi nekaj smeši moj dopis, kateri je bil priobčen v Gl. S., dasiravno je dopis popolnoma soglašal z takratnimi razmerami. Ako vas pa v srce ne vidim, potem seveda nisem temu jaz kriv. Počasi bodete že prišli do spoznanja, da vam neke vrste "Slovenci", kakor jih omenjate vi, želijo, da bi spoznali tudi vi enkrat nauk socializma in potem se bode tudi sloga naselila med nas. Ako stremite v resnici za tem naukom, potem vam priporočam, da pridno čitate "Proletarca". Raztolmačite vašim pristašem, da je socializem vsak dan in povsod jednak. Smešno je vendar-le, ako je kdo danes navdušen za krvavo revolucijo, takoj drugi dan je pa že najhujši reakcijonar, kateremu se vse skupaj dozdeva humbug. Ako hočete še kaj več zvedeti, kaj je kritika, kaj je moderno žensko gibanje in kaj je nauk socializma — potem vam radovoljno prepustim na raz polago knjižnico, katera sestoji iz precej knjig in brošur, katere pa vam še posebno priporočam!

Aleš z Dobena.

(Op. ured.: Sedaj smo čuli oba zvona. Ako se sedaj ne bodete mogli razumeti, potem pa pojdite eden k drugemu malo povasovat, nakar boste že prišli do zaključka, kdo ima prav).

Odmev iz Colorade.

Izvanredna konvencija S. D. P. Z. se prične prvi pondeljek meseca maja v Clevelandu, O. Konvencija, bratje delegatje, je najvišja uprava pri naši lepi organizaciji. Torej pri tem ne poslušajte nikogar in ne ozirajte se na prijatelje in ne na sladke besede, katere bodo vam morda na razpolago na konveneiji! Ne ozirajte se, temveč delajte za procvit in napredek naše vrle S. D. P. Z. Postavite ji na čelo može, kateri bodo vredni nositi imena glavnih odbornikov "Zveze".

Bratje delegatje in sestre delegatinje, zdaj je tisti čas, da postavite našo Zvezo na tisti temelj, da bode tudi res vredna svojega lepega imena. Posebno paziti morate, da se izvolijo v gl. nadzorni odbor možje, kateri razumejo račune ter so samostojnih glav in kateri ne smejo imeti strahu pred nobenim posameznikom. Kdo je kriv, da se vrši zvanredna konvencija? Kdo bode plačal ogromne stroške? **Ti delavec!**

Tukaj bodete morali, bratje delegatje in sestre delegatinje dobro premisliti, da ne boste pri tej konveneiji napravili še slabše kot je bilo do sedaj.

Kar se pa tiče primanjkijaja v blagajni S. D. P. Z., za tisto pa le glejte, da bo prišlo do centa nazaj v blagajno Zveze.

Na zapadu pričakujemo najboljši vspeh in zadnjo izvanredno konvencijo S. D. P. Z.

Na tisoče zavednih slovenskih delavcev ima svoje oči uprte na vaše zborovanje v trdnem prepričanju, da naredite homatijam enkrat konec, očistite nesnago in pomedete z železno metlo!

Franklin Boro., Pa.

Skupna slovenska društva priredijo dne 17. maja zvečer veselico v Slov. izobr. Domu, Franklin Boro., Pa.

Na veselici bode sodelovalo Slov. pev. in izobr. dr. "Bled", pod vodstvom g. Ig. Hude.

Tem potom so najuljudneje vabljeni vsi Slovenci iz tukajšnje okolice, da se blagovole udeležiti te prireditve.

Za izvrstno godbo in za vse druge vdobnosti bode skrbel odbor.

Fr. Pavlovčič,
tajnik Slov. izobr. Doma.

Claridge, Pa.

Veliko se je slišalo v slovenskih listih, kako delujejo gl. uradniki S. D. P. Z. Nekateri so napadali gl. predsednika in blaagjnika, drugi pa zopet gl. tajnika in nadzorni odbor. Zdaj se pa razvidi, da sedaj, ko je potreba poslati delegate na konvencijo, da se naredi enkrat red temu, pa še 21 društev spi, katere nimajo še nobenih delegatov. Vsakdo je že gotovo slišal, zakaj da se vrši izvanredna konvencija. Potreba in dolžnost vsakega društva je, da pošlje na tako važno zborovanje delegata. Rad pripoznam, da nekatera društva nimajo denarja v blagajni, ampak kadar se gre za napraviti red za dobrobit cele organizacije, takrat bi se ne smelo gledati za par dolarjev.

V listih kjer so naznajeni delegatje za izvanredno konvencijo S. D. P. Z. pogrešamo sledeča društva, katera nimajo naznanjenih svojih delegatov in sicer:

Društva štev. 15, 17, 18, 20, 24, 31, 32, 33, 37, 43, 46, 47, 48, 52, 55, 58, 60, 63, 66,, 67, 71,

To so navedena društva, katera nimajo delegatov.

Bratje in sestre delegatinje, delujte trezno in složno v procvit naše vrle S. D. P. Z.

Lep pozdrav vsem bratom in setram naše lepe Zveze!

Matija Regina,
tajnik društva štev. 7.

Franklin, Kans.

Zopet je pričel mesec maj, najlepši mesec v letu, ko začne zeleneti priroda in oživi vsa narava. Staro in mlado se poda na sveži majniški zrak. kjer cvetó cvetlice in pojó ptičice. Vse se oživi v maju, kar čuti in raste. Oživi se enkrat tudi ti — delavec, trpin in zapusti enkrat za vselej mezdno sužnost.

Tudi člani sv. Barbare, združeni v štirih postajah pod eno zastavo v državi Kansas, priredi skupno veselico dne 11. maja v prosti naravi pod milim nebom v "Jacks Wille", Kans. Pričetek zabave se prične ob 2. uri popoldne na vrtu, kateri je oddaljen 1 miljo od poulične železnice, postaje Dablar-Miller. Vabi se rojake, kakor tudi vse društvene sobrate, da se te veselice po možnosti udeleže. S tem pokažete solidarnost, kakor upam tudi, da bodete svojo solidarnost pokazali napram drugim sobratom ob sličnih prireditvah. Rojaki Slovenci, čas ni več daleč, ko se bode korakalo pod prvo zastavo. To se bode kmalu zgodilo, ako bomo složni lahko doživimo še mi ta čas. Naši potomci ga bodo pa sigurno doživeli, samo gladimo jim pot, da bodo tem lažje korakali po njej, nego smo mi. Proč z absolutizmom, držimo delavec z delavcem. Proč z neumijskim blagom, podpirajmo samo unijsko blago, da ne bode vedno radi skebskega blaga samo razpritje med nami. Delavsko podjetje, katerega so ustanovili delavci, naj naročuje po možnosti samo unijsko blago in potem bodem tudi jaz z vami. Zgubi naj se strahovlada, naše geslo naj bode: vsi za enega, eden za vse. Potem bomo še le lahko ponosni na podjetje, ter bomo v resnici lahko rekli: delavci na Franklin, Kans. smo napredni. Dokler se pa to ne zgodi, toliko časa ne sme biti besede o napredku. Sedaj pa še enkrat kličem vsem članom in Slovencem sploh po bližnjih naselbinah "Jacks Wille" — udeležite se zastavne veselice dne 11 maja, brez razlike verskega prepričanja.

Na svidenje dne 11 maja na Jaks Wille, Kans.!

Frank Wegel.

Cleveland, O.

Veliko se govori in piše dandanes o ženski enakopravnosti. So ljudje, ki sicer so za žensko enakopravnost, ali če se ženska hoče le malo bolj svobodno gibati, jo že vidijo, češ, da je ženska samo za dom in to v prvi vrsti oni kričači, ki pravijo seveda, — da so napredujaki, a v resnici pa tiči njih napredni duh v nazadnjaštvu. So tudi možje, ki veliko govoré o ženski enakosti in svobodi, v resnici so pa pravi tirani v nasproti ženski, ki jo hočejo popolnoma podjarmiti in zasužnjiti. V prvi vrsti bi seveda morali gledati ženske, da bi se kolikor jim dopuščajo razmere, mogle tudi svobodno gibati in po svoji poljubnosti lahko razvijati svoje duševne moči.

Ženska, če se bolj čuti svobodna, toliko lažje in bolj z veseljem premišlja o stvari, ki se jo po današnjih zakonih seveda ne tiče; resnici na ljubo pa veliko bolj kot si to stvar mislimo, ker ako ostane vedno tako, ne dosežemo nikdar svojega cilja. V prvi vrsti je tu seveda treba prave vzgoje, naravno je, da bi se morale ženske posvetiti bolj študiji: v vzgoji in naravi, da bi napravile svoje otroke v prave ljudi. Prebita resnica je, da če matere nimajo prave vzgoje same, tudi one ne morejo njih otroke pravilno vzgojiti.

Tudi z angleškimi "sufragetkami" se ne strinjam popolnoma. One sicer stremijo za pravi cilj,

ali ne razumejo prav kako to doseči, ker delati bi morale delo, ki je vredno njih — četudi so ženske in bile bi spoštovane in tako bi prišle tudi kmalu na površje; ne pa s tem, da požigajo, uničujejo in razbijajo to, kar je delavec s trudom zgradil. V tem slučaju jih priznam blazne do skrajnosti. Zakaj? — zato, ker nimajo nobene prave vzgoje in radi tega ne morejo tudi nobenega pravega vzgle da dati.

Sodruginje, torej na delo, agitirajte vedno in pri vsaki priložnosti za dobro stran. Delo je sicer naporno, toda če združimo svoje slabe moči in se skupno z moškimi bojujemo zoper izkorišačnje kapitalizma, bo nam igrača bojevati se, ker z združenimi močmi bo tudi zmaga gotova.

Pozdrav vsem sodrugom in sodruginjam!

Josipina Gradišer.

Ely, Minn.

Naši hlapčoni, na videz prijatelii superintendenta Charles Trezoneta so začeli napredovati tudi s tem, da so začeli pisati dopise, v katerih pojejo hvalo Trezonetu, ter ga razglašajo: — ah in oh, za delavskega prijatelja.

Dopisnik v nekem meščanskem listu poroča, da je bil znani tiran Trezona zato izvoljen za župana, ker je, — čujte in strmite — prijatelj delavcev. Resnici na ljubo pa vam vsem hlapčonom povem, da je bil on zato izvoljen, ker ste vsi hlapčoni, nad zemljo in pod zemljo, agitirali zanj. Na shodu političnega kluba, (da me morda ne bo kdo napačno razumel naj pojasnim, da to ni "soc. klub",) se je neki boss izrazil tako-le: Volimo vsi njega, ako ne bo izvoljen on, kdo bo potem živel nas in naše otroke. Ko je hotel nekdo nekaj na to izjavo oporekati, je pa vstal predsednik nekega katoliškega društva, ter se je izrazil tako nesramno, da je v resnici prebedasto njegove izraze tukaj opisati. Pol ure pozneje je že bil dotičnik, kateri je oporekal za Trezonovo agitacijo, zatožen pri "tremar bossu". "Bossi" so tudi po volitvah jenjali fehtati za tobak, ker jim daje Trezona v to svrho za njih agitacijo stare 'čike". Zares lepo darilo za njihovo mukotrpno delo.

Dopisnik J. S., ki je skoval tako bedast dopis, je pa gotovo dobil kot plačilo za njegovo delo ono pet centov "cigaro" in povrnitev poštnine. V drugem stavku dopisa piše: V zadnjem dopisu pred volitvami bilo je priporočano, da bi Slovenci pri volitvah nastopili skupno s Finci. Toda pri volitvah se je pokazalo, kako so nas potegnili za nos. — Kdo je pa vas za nos potegnil? Hlapčoni, vi ste potegnili za nos sami sebe, ker ste oddali vaše glasove za kozarec pive in za par starih 'čikov". Vi ste prodali delavce zagrizenemu sovražniku in s tem tudi sami sebe prav imenitno za nos potegnili.

Gospoda, tako je in nič drugače. Škandal, da sužnji kapitalistov ližejo palico, katera jih tepe dan na dan!

Jože.

Herminie, Pa. 2.

Ker iz naše naselbine ni bilo že skoraj leto dnij nobenega dopisa, namenil sem se jaz nekoliko opisati tukajšnje razmere. Zaslužek je seveda več kot prenizek za tako dolg delavni čas. Koliko teže mora človek premakniti, predno dobi od kapitalistov istih par grošev — to zna in razume samo tisti, kateri dela dolg delavni čas za nizko mezdo.

Moram pa še nekoliko omeniti, kako da se tukajšnji delavci zavedamo. V resnici smo lahko ponosni slovenski delavci, kateri stojimo v soc. vrstah, kakor tudi v podpornih in strokovnih organizacijah. Predvsem moramo skrbeti, da se vsi delavci organizirajo v socialistični stranki. Dokler se socialistična teorija ne izpremeni v prakso, toliko časa bodo še vedno sedeli v Washingtonu, D. C. demokratje ali pa republikanci, mi delavci pa delali za beraško ceno za gospode kapitaliste. Mi moramo biti predvsem trdni, zavedni socialisti, katerih ne odnese vsaki veter. Skrbimo, da bodo naši sotrpini — delavci pridno čitali soc. časopisje ter se zanimali za državljanske papirje. Ako nismo državljani, potem enostavno tudi ne moremo voliti, ako pa nam ni dovoljeno voliti, potem pa seveda tudi ne moremo izpremeniti vlade.

Slovenski delavci na Herminie, štev. 2., smo nekaj časa prav lepo napredovali. Najprvo smo si ustanovili soc. klub, štev. 3; pridno so delavci prispevali svoje mesečne prispevke in veliko jih je takrat agitiralo za pridobitev novih članov. Sedaj je pa zopet vse bolj tiho, res nevem, kaj mislijo? (Op. ured.: Razdelite med nje majske številke "Proletarca", ka terega naj pridno čitajo!)

Tukaj imamo tudi dva podporna društva in sicer prvo pripada k S. N. P. J. drugo pa k S. S. P. Z. Oba društva prav lepo napredujeta, dasiravno sta še mlada, vendar pa imata oba lepo število članov. Večkrat kateri delavec pripoveduje, da so vse podporne organizacije enake. Na tem je pa seveda razlika. Podporne organizacije se ravno tako razlikujejo, kakor politične stranke. Na pravih principih so tiste podporne organizacije, katere imajo soc. podlago. Slovenskim delavcem so najbolj koristne dotične podporne organizacije, katere vestno skrbe zanje ob času nesreče, povrh pa da jih organizacija potom svojega časopisja tudi duševno vzgaja. Najprvo je treba skrbeti, da se človek zavaruje pred nezgodo ali boleznijo. Ne zadostuje pa, ako delavec pripada h kakšni posamezni jednoti ali zvezi. Dolžnost slovenskih delavcev je, da so tudi člani J. S. Z.

Delavci, mi, ki z žulji naših rok redimo vse falote in postopače — podajmo si bratsko roke. Mi produciramo vse, kar je na zemlji. Mi smo opravičeni, da uživamo sadove našega dela, sedaj nam pa ves produkt ukradejo naši kapitalisti, kateri se skrivajo v okvirje postav. Delavci dajo od napornega dela samo toliko, da se za silo najé — to je toliko, da more zopet drugi dan iti na tlako, vse drugo pa izgine v žepih potepuhov!

Zakaj bi se torej delavci že enkrat ne organizirali in združili, če pa to naši interesi zahtevajo? Pod pirajmo drug druzega, ker v slogi je moč. Združeni zmagamo, — nezdruženi smo pa slabiči, katere lahko povoljno izkoriščajo kapitalisti!

Louis Bric,
organizator kluba, štev. 63.

Iz domovine.

— Farška bisaga na Viču. Viški patri se na vso moč trudijo, da bodo imeli od birme čim večji dobiček. Ne le to, da hočemo imeti za botre le klerikalce najčistejšega kalibra, ki se razumejo na "ofre", temveč prepovedali so tudi vsakemu botru po več birmancev. Vsak birmanec mora imeti svojega botra. Če bo več botrov, več bo "ofra", tako sklepajo. Mnogo Vičanov je zato sklenilo, da ne bodo poslali otrok k viški birmi, ki ni nič drugega nego nesramno odiranje. Opozicija proti terorizmu viških tonzurirancev se je pa zbudila tudi že med — birmanci, ker je že več dečkov izjavila: "Ne grem k birmi, če ni moj boter "rdečepintar".

— Socialno demokratična zmaga pri občinskih volitvah. Socialno demokratično delavstvo je sijajno zmagalo pri občinskih volitvah v Eggenbergu na Štajerskem, vkljub temu, da je bila proti njim združena klerikalna in liberalna purgarija. Oddanih je bilo vsega skupaj 1100 glasov. Socialno demokratični kandidati so dobili 734 glasov, kandidati združene purgarije pa 335 glasov, ostali glasovi so bili razceplieni ali pa neveljavni. Zlasti klerikalci so se poganjali za meščanske mišmaš-kandidate, vkljub temu so dobili kandidatje meščanskih strank za 100 glasov manj kakor pred tremi leti, socialisti pa za 100 več.

— Starostna preskrba v — Idrijci. V Idrijco je zašel sodr. Anton Poženel. Potegnili so ga iz vode pri žgalniškem jezu mrtvega. Sodr. Poženel je bil dober mesec dni vpokojen rudar po 30-letni rudniški službi. Bil je med svojo službo dvakrat težko poškodovan: enkrat v jami in enkrat v žgalnici. Enkrat je bil v smrtni nevarnosti, da bi ga bil kmaln strupen plin v jami zadušil poleg dveh tovarišev, ki so ju našli mrtva, dočim so sodruga Poženela še k življenju spravili. Odkar je bil penzioniran vsled onemoglosti, mu je pešal um. Vedno je tožil, da je delal 30 let, bil v smrtni nevarnosti in težko poškodovan, sedaj pa ne bo imel toliko, da bi mogel sebe in družino preživeti. Prosil je, naj mu erar dovoli vsled poškodb celo provizijo, pa mu tega niso hoteli izpolniti. To je moža še bolj potrlo. V noči 28. marca je med spanjem svoje žene, sina in hčere izginil bos iz hiše in blodil okrog žgalniškega mostu, dokler ni zašel v vodo in utonil. Sodr. Poženel je bil vedno zvest svoji rudarski strokovni organizaciji in socialno demokratični stranki. Star je bil 58 let in jako priljubljen mož. Velik del njegove nesreče ima na vesti brezsrčni austrijski rudniški erar, ker ni hotel priznati tega, kar je Poženel zahteval in pošteno zaslužil.

— Taki so hinavi! Iz moravskega Schoenberga poročajo: Tukajšna policija je aretirala katoliškega cerkovnika Alojza Neumanna, strastnega klerikalnega agitatorja, ki je nad več deklicami zvršil najgrše hudodelstvo. Za svoje žrtve je izbral več enajst do trinajst letnih deklic. Ko so izsledili njegovo zločinsko početje, je vrli katoliški mož pobegnil, a so ga prijeli že v Schoenbergu. V Freudentalu je nosil zvonec pri klerikalni stranki, ki se je odela s krščansko socialnim plaščem, da je tem ložje vlekla ljudstvo za nos. Med starši zapeljanih deklic vlada veliko razburjenje in to še tembolj, ker so poskušali 'vplivni ljudje" prisiliti starše in deklice, da bi molčali.

Pri klerikalcih je bilo še vedno v navadni, da se največje lopove, ako njih pristaši opere, da postanejo čisti kot nedolžno jagnje.

— Nova palača za rimske reveže. Kadar papež umre, tedaj morajo priti vsi kardinali (okolo 70) v Rim, da izvolijo naslednika. Po papeževem mnenju sedanje stanovanje za kardinale ni dovelj veliko, zato bo sezidal palačo samo za kardinale. V tej palači ne bo nič manj kot 350 sob poleg raznih kuhinj, jedilnic in drugih potrebnih sob. Kje bo "revež" vzel denar za to poslopje in dragoceno opravo, razno pohištvo, dragocene preproge itd.? Ali bo razpisal odpustke, ali bo zopet globoko posegel v žep revnega ljudstva?

"Daj, daj!" se bo zopet glasilo v cerkvah! "Slovenski trpin, ki prenašaš peklenske muke v podjetjih ameriških kapitalistov, daj, daj za vbozega jetnika v Rimu, da si bo sezidal novo palačo!" bodo oznanjevali rimski agentje. Z drugimi besedami. "Tam na onem svetu te čaka rajsko veselje... socializem.

— Rimskokatoliška cerkev v Avstriji ima po nje lastni statistiki 366,887.986 K imetja, ki nese 23,926.431 K obresti. Razentega prispeva verskemu skladu država 27 miljonov kron. To so dohodki, ki jih izkazuje statistika, ki se odtegujejo vsaki kontroli. Torej duhovniki in samostani imajo jako lepe dohodke in prav verjetno je, da ne poznajo socialne bede, ki mori delavstvo, ki hodi upadlih lic, suhih kosti in izmučeno po svetu.

— Muke v peklu. Na deški šoli v Giesingu pri Monakovem je pripovedoval učencem veroučitelj kaplan Freudenstein o mukah v peklu. Da bi otrokom prav nazorno raztolmačil bivanje velikih grešnikov v peklu, je prišel vrli božji bojevnik in vzorni pedagog na idejo, te muke pokazati na praktičnem zgledu. Strahote večnega pogublienja — tako je učil — se sodijo lehko že po tem, da se "pečejo" duše prokletih v peklenskem ognju. Kako to boli, se vidi iz tega, da ne more noben človek držati prst niti netino minute nad gorečo vžigalico, da ne bi občutil silnih bolečin. To je hotel nenavadni veroučitelj praktično dokazati. Ker pa ni imel nobeden od učencev veselja, da bi si sežgal prst, je kaplan zdražil otroke s tem, da je položil na mizo deset mark in jih obljubil onemu, ki drži prst dvanajst sekund nad gorečo vžigalico. To je seveda spodbudilo otroke. Trije so se oglasili Dva sta takoj odtegnila prste, tretji, ki ga je denar preveč mikal, je držal prst nad vžigalico tako dolgo, da je glasno zaječal od bolečin. Kaplan mu seveda ni dal 10 mark, deček je pač imel pojem o peklenskih mukah in kaplanovi zlobi. Kaplan se je režal, spravil denar, deček je pa imel tako rano na desnem kazalcu, da več dni ni mogel pisati. Šolske oblasti naj bi sedaj še kaplanu pokazale praktično peklenske muke in naj bi Freudensteinov nos toliko časa tiščale nad gorečo vžigalico, da bi tudi on izkusil peklenske muke že na zemlji potem ne bo več bil norcev iz šolske mladine.

Švicarske strokovne organizacije so štele v letu 1911. 78.119 članov. V tem letu so napredovale za 2775 članov. Najmočnejša organizacija je kovinarska, ki ma 13.425 članov. Zelo močni sta tudi organizaciji transportnih delavcev (12,106 članov) in organizacija urarjev (11.200 članov). Organizirano švicarsko delavstvo je sklenilo leta 1911. 152 tarifnih pogodb, ki veljajo za 10.864 delavcev v 1843 obratih. Torej tudi v mali Švici strokovne organizacije napredujejo, in nič čudnega, saj imajo tudi predpogoje za to; saj je vendar Švica konstitucijonelno najbolj moderna država. Zato pa opazujemo, da od leta do leta, ravno v Švici se porodi največ humanitnih inicijativ, in debatira o socialno politični zakonodaji. Nepošteno pa je le to, da tako industrijalci iz drugih držav, kakor tudi druge vlade, ne le da ne posnemajo ničesar iz Švicarskega, temveč se tudi ne drže sklepov, ki se jih na konferencah v Švici sprejema. Drugod se torej z zakonodajo napreduje, pri nas pa se poje vedno eno in isto.

Kako pospešuje Francoska civilizacijo v Maroku, pokazuje kar najbolj jasno preiskava dr. Remlingerja, ki je dognal, da se domače žene in možje vedno bolj vdajajo pijančevanju, ki je v tem podnebju posebno nevarno. V Kasablanki n. pr. je poskočilo število žganjaren v štirih letih od 4 na 161. Leta 1910 so upeljali še enkrat toliko alkoholičnih pijač kakor l. 1909.

Živčna molitev.

Znameniti zdravnik, dr. Dana, ko je bil uprašan radi vzroka neuralgije, je rekel: "Neuralgija je živčna molitev za zdravo kri." Brez zdrave krvi trpi celo telo, zato ker živci ne dobivajo zadosti hrane. Zdrava kri je rezultat dobre prebave in assimilacije krvi. Če prebava ni regularna, je kri slaba in vsi organi telesa so oslabljeni. To kaže potrebo dobre prebave. In vsaki nerodnosti slabe prebave priporočamo Trinerjevo grenko vino. Ono deluje takoj na neprebavne organe jih sčisti, in povspeši njih delovanje. Ono se kaže v svaki boleni v želodcu, v jetrih in v črevih, ker da hitro olajšavo vedno in povsod. V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 S. Ashland ave., Chicago, Ill. Kadarkoli rabite liniment rabite Trinerjev liniment. Je najboljši.

(Advertisement)

VABILO NA VRTNO VESELICO

katero priredi

dr. Planinski Raj, štv. 107, S. N. P. J.

ST. LOUIS, MO.

V NEDELJO, DNE, 18. MAJA, 1913

v Longwood Grove, 9401-9419 South Broadway.

Začetek ob 2. uri popoldan. Ustopnina 25c.

Veselica se bo vršila s plesom, keglanjem in šaljivo pošto. Kdor si želi prave nepresiljene zabave in razvedrila naj ne zamudi te veselice.

ADVERTISEMENT

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurne.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po **kompanijskih** cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka **kupuje in prodaja in zamenjuje denar** vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 $1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — **Slovenci postreženi v slovenskem jeziku.** — Banka ima $5,818,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

POZOR BRATJE SLOVENCI!

Ali že veste kje je dobiti najboljše mes po najnižji ceni? — Gotove v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREZBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslopju.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo

Izdelujeva obleke po najnovejši modi.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue

vogal Loomis ulice

Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA $1,900,000.00

JAN KAREL, PREDSEDNIK. — AMERICAN STATE BANK — J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing Housa" čikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi uloge poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J.

Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne.

Denar vložen v našo banko nosi tri procente. Bodite uvejereni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkanosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Ceškem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni -:- -:- -:-

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijske cigare! —

E. RICHTER, lastnik.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. — **CONEMAUGH, PA.**

Vložena glavnica $50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS, predsednik. — W. E WISSINGER, blagajnik.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta. Ugovor po dogovoru. Pri spremembi bivališča se poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year. Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

STARA IGRA.

Razburljive novice prihajajo od vseh strani. Razburljive, senzacijonelne novice — a vendar nič novega. Površni ljudje, ki mi slijo tako kakor drugi hočejo, se sicer čudijo in razburjajo, ali ljudje, ki poznajo razmere in ki vedo, zakaj gre, ne vidijo ničesar novega. Povsod se ponavlja stara igra. Demokratiška vlada, Morganova smrt itd. ni na stvari nič spremenilo. Vrhnja plast je zadobila nekoliko drugačno barvo, toda v bistvu je vse pri starem. Djestva ostanejo stara dejstva.

Iz Nemčije prihajajo vesti o Kruppovem škandalu. Znana firma Krupp, katera izdeluje kanone ne samo za Nemčijo temveč za celo Evropo, kdor jih hoče kupiti, je — tako poročajo — podkupila francoski list "Figaro", da bi podkuril javno mnenje v Franciji za večjo armado. Večja armada pomeni več kanonov in to je business za Kruppovce. Dalje računajo Kruppovci, da bo Nemčija prisiljena tudi svojo armado še bolj povečati, če bo Francija to storila; to je vendar stara igra. Sedaj je pa celo stvar razkril sodrug Karl Liebknecht v parlamentu in v Izraelu cesarskega bedaka Wilhelma vlada velika panika.

Ali je to kaj novega? Kje je še kak osel, da veruje, da firma Krupo vliva kanone iz rodoljubja, iz golega patriotizma? Kanoni so vendar zato, da se z njimi pobijal ljudi in če se to ne vrši, potem so Kruppovci bankrot. Zato je v interesu Kruppove tvrdke, da se narodi koljejo med seboj in da gredo kanoni bruhati smrt tudi na Nemce. Tako zahteva sveti dobiček. Zato pa Kruppov škandal ni za nas nič novega.

Pa pustimo Kruppe in poglejmo malo po Ameriki. Tukaj imamo sedaj japonsko vprašanje. Californija se je naenkrat spomnila, da potrebuje nov posestni zakon, ki mora izključiti Japonce od lastništva zemljišč. Že dvajset let se naseljujejo Japonci v Californiji in noben kusasti vrag se ni doslej zmenil zanje. Kako je to, da so ravno sedaj postali taka nevarnost? Japonci vendar ni so prišli kar tako do zemljišč kakor na kakšno "gmajno"; zemljišča so morali kupiti in nikdar jih ne bi bili kupili če bi Californičanje ne bili pri volji prodati. Kako je to, da sedaj Californičani potrebujejo zakon, s katerim hočejo sami sebe prepovedati pro dajat zemljišča Japoncem?

Zakaj ta protijaponski hrup?

V Ameriki sicer nimamo Kruppov — imamo pa razne Scwabe in Carnegije, ki izdelujejo jeklene plošče za vojne ladije. Temu businessu pa grozi stagnacija odkar so demokratje v sedlu. Državni tajnik Bryan — kolikor je nazadnjaški in zatrkan — kakor tudi predsednik Wilson se protivita povečanju mornarice. Carnegiji se s tem naravno nikakor ne strinjajo — in zato je treba umetno zanetiti "vojno nevarnost"! In kdo ve, če ni protijaponski zakon glede zemljišč v Californiji odmev kakšne zarote "patrijotičnih" ameriških kapitalistov? Meščansko časopisje že vpije, kako nas Japonci lahko namahajo, ker imamo premajhno mornarico. Več bojnih ladij! Več drednatov! Močno floto! Več kanonov! Tra-ra-ra bum—bum!

Stara igra! —

SODRUGI ČITAJTE!

Marsikdo, ki bi rad koristil naši stranki, se vprašuje: kako naj razširjam socialistična načela? Kako naj pomagam uresničenju socialističnih zahtev?

Tem sodrugom, ki se zavedajo svoje agitacijske dolžnosti in ki se jim hoče požrtvovalnega dela za stranko, veljalo sledeče besede:

Prva stvar je ustna agitacija za strankina načela. V delavnici in v fabriki, na stavbi in v gostilni, na obiskah in izletih, skratka povsed, kjer se snidež z ljudmi, lahko agitiraš. Ampak ne bodi preglasen in ne kriči: Rdečkar sem, socialist. — Zakaj z vsiljivim kričanjem in bahavim vpitjem ne dosežeš agitacijskega uspeha in ne pridobiš nikogar za našo stranko. Predvsem presodi in pretehtaj človeka, s katerim se spustiš v razgovor. Ne posegaj mu o nepravem času v besedo, ne načenjaj težkih velepolitičnih in socioloških vprašanj, če jih ne razume in če sam nisi prav trden v njih. Pogovor napeljuj vedno na najbližja vprašanja, ki ga zanimajo, in pojasnjuj jih s socialističnega stališča. Vsako trditev, ki jo izustiš, podpri in zavaruj takoj z dokazom! Izogibaj se besed, ki jih sam natanko ne razumeš in opuščaj tujke, ki niso splošno razumljive. Ne govori vedno kakor kolovrat in puščaj tudi drugemu do besede. Odvadi se psovk in žalivk, na ugovore od kateresibodi strani odgovarjaj stvarno in brez jeze. Nikar ne trati časa in besed z ljudmi, katerim njih gospodarski in socialni položaj brani, da bi se pridružili socialistom prav tako se ne meni z ljudmi, ki imajo vsak dan drugačno politično prepričanje — čas resnega socialističnega agitatorja je predragocen, da bi ga zapravljal za politične slumače in neozdravljive kverulante.

Da si kos vsem ugovorom in pomislekom v svojem agitacijskem delovanju, prebiraj zvesto in s preudarkom strankino časopisje in strankine brošure. V strankinem tisku je nagrmadeno toliko agitacijskega orožja, da se moreš pomeriti ne le z osebojevnikom, ki je stal v političnem življenju ob strani, temveč tudi z vsakim političnim protivnikom Ne daj, da bi ti ostro in bogato orožje rjavelo na polici, ampak sprejmi vse zaklade, ki ti jih nudi strankin tisk, vase in razmišljaj o njih.

Prav tako kakor ustna agitacija je tudi razširjanje strankinega tiska povsod mogoče. Zato imej zmerom pri sebi nekaj številk "Proletarca" in prebranih številk ne meči vstran, dajaj jih ljudem, ki bi jih utegnil zainteresovati za strankino glasilo. Glej, da vsak, kdor se šteje za socijalista naroči "Proletarca" in da ga redno vsaki teden čita.

Agitiraj ob vsaki priložnosti za shode in demonstracije, za veselice in za organizacije· skrbi, da vse sodelavce, vso soseščino, vse znanstvo in vse sorodstvo privedeš v strankina društva. Predvsem je potrebno, da obiskuješ sam redno strankine priredbe in da si član vseh strankinih društev!

Poleg opisane agitacije pa je dolžnost vsakega sodruga, da živo podpira stranko in nje stremljenja. Noben trud ti naj ne bo prevelik, nobena ovira pretežka, da razširiš socialistična načela. Za razširjenje "Proletarca" je predvsem potrebno, da poročaš svojemu glasilu o vseh dogodkih in neprilikah, ki se dogajajo v kraju ali pa v delavnici, in da razširiš med interesiranimi osebami tisto številko, v kateri so omenjene stvari objavljene ali popisane. Ampak pri vseh dopisih in sporočilih svojemu listu se giblji strogo v okvirju resnice in se povprašaj vselej, če se v dopisu izrečene trditve dado tudi dokazati. Čenče in vsakdanje tevlje ne spadajo v list, prav tako tudi ne hibe oseb, ki jih iz tega ali onega vzroka ne maraš. Poročaj le o zadevah, ki zanimajo širšo javnost in ne bodi v oceni oseb malenkosten! Za uspešno sodelovanje v strankinem časopisju se pripravlaj z marljivim prebiranjem strankine literature, zakaj tvoje delo bo koristno le tedaj če si se sam poglobil v načela in zahteve socializma.

Ampak ne le z duševnim sodelovanjem, tudi z gmotnim žrtvovanjem moraš podpirati stranko. Glej da redno plačuješ vse strankine prispevke in da jih plačujejo tudi tvoji tovariši. Tudi sicer prispevaj k stroškom strankine agitacije in organizacije in vzpodbujaj druge, da žrtvujejo za strankine smotre. Ampak tudi v tem ne smeš biti vsiljiv, zakaj nabiranje za stranko in za njene namene se ne sme izpačiti in prevreči v beračenje!

VERSKI POUK IN ZLOČINI.

Kako popolnoma napačna je trditev, da je nravnost odvisna samo od vere in da brez vere sploh ni možna morala, je zopet pokazala primera avstrijske zločinske statistike z japonsko. Omeniti moramo, da je na **Japonskem** vera zasebna stvar, z tegadelj tam tudi nimajo ministrstva za bogočastje; prav tako ni uveden v japonskih šolah nikakšen konfesionalni verski pouk. Priče pred sodiščem ne prisegajo, prav tako tudi vojaki ne prisegajo svoje zvestobe; in vendar je na Japonskem mnogo manj slučajev krivega pričevanja kakor pri nas v Avstriji in da se znajo japonski vojaki brez prisege vse drugače boriti kakor vojaki s prisego, se je jasno pokazalo v zadnji rusko-japonski vojni.

Zdaj pa poglejmo še naslednjo statistiko! Po podatkih c. kr. centralnega urada je bilo v Avstriji leta 1901. pri prebivalstvu, ki šteje okolo 26,000.000 ljudi, 36.305 zločinov in 616.099 pregreškov in prestopkov. To da 13.9 odstotkov zločinov in 23.69 odstotkov pregreškov in prestopkov. Bistveno drugače pa je na Japonskem. Japonski cesarski statistični urad je izdal leta 1904 v Tokiju tozadevno statistiko za leto 1901, iz katere posnamemo, da je bilo leta 1901 na Japonskem pri okolo 45,400.000 prebivalcih 3323 zločinov in 140.128 pregreškov in prestopkov zločinov in 3048 odstotkov pregreškov.

V Avstriji je torej bilo leta 1901 med 1000 prebivalci 14 zločincev, na Japonskem pa je bilo v istem času 7 zločincev, torej za polovico manj, šele med 100.000 prebivalci. Lahko se je pregrešilo proti postavi v Avstriji med 1000 prebivalci 24 oseb, na Japonskem samo 3. Potemtakem je v Avstriji razmeroma dvajsetkrat toliko zločinov in skoro osemkrat toliko pregreškov kakor na Japonskem.

Ako vpoštevamo, da prestopkov postave ne sodijo povsod z enakim merilom za zločine in pregreške — japonske postave so posnete po nemških, — vendar pokaže skupno število postavnih prestopkov malo časten rezultat za Avstrijo: Avstrija ima 652.404 postavne prestopke, Japonska 143.451. V Avstriji pride torej na 1000 prebivalcev 25 postavnih prestopnikov, na Japonskem 3. In pri tem so šole na Japonskem brezverske, v Avstriji pa se razlaga v njih konfesionalni verski pouk. Pač pa je uveden v japonskih šolah moralni pouk.

ZVEZA SLOVENSKIH ČASNIKARJEV.

V dveh listih sem čital, da bi bilo umestno ustanoviti nekakšno zvezo slovenskih ameriških časnikarjev in pisateljev. Vsakdo je povedal svojo misel in svoje načrte. Vsakdo je povdarjal, da bi taka zveza koristila narodu. Ne bom se spuščal v kritiko omenjenih spisov, marveč le mislim povedati svoje mnenje o taki zvezi.

Različnih načel, prepričanju o političnih vprašanjih in vere smo prišli že v Ameriko. In če odkrito pišem, moram povedati, da so klerikalci, pravzaprav klerikalni izobraženci skrbeli, ko so tihotapskim potom vzeli prvo postojanko naprednim elementom, da je političen boj posurovel in zaeno so tudi zavlekli v politiko kulturni boj in ga onečastili s politično surovostjo.

Danes so klerikalci v Ameriki še skromni. Ugeniti je lahko, zakoj jim ni zrastel greben kot onkraj Atlantika. Njih organizacije so še šibke, zategadelj se ne vpajo nastopiti v javnosti kot na Slovenskem. Čakajmo in dajmo jim priložnosti, da razvijejo in učvrstijo svoje organizacije in doživeli bomo to, kar se je deloma že zvršilo na Slovenskem: mali obrtniki bodo morali v Kanoso. Kdor se jim bo zapostavljal bo lahko zaprl svojo gostilno, ali prodajalno, sploh bodo gospodarsko uničili vsakega, ki jim je na poti. Marskikateri mali obrtnik že danes občuti klerikalni bič, kjer imajo klerikalci besedo v naselbini.

Vzlic šibki in nedovršeni organizaciji pa že danes poskušajo klerikalci, kako bi se obnesel posurovljeni kulturni boj. Nizkotni napadi v "Amer. Slov." n. pr.: socialisti so tatovi in nečvredneži; N. N. svobodomisleca otroci niso krščeni; ali na plitvo vprašanje: kedaj so opici odrezali rep, dokazujejo, da so slov. ameriški klerikalci ravno taki kot njih tovariši na Slovenskem: plitki in nizki, da bi najrajše vtopili v žlici vode vsakega, ki ni z njimi.

Naravno pa sledi na take napade z druge strani odpor. In umevno je, da se jih ne prijemlje z glace-rokavicami. Popolnoma pravično — če člankar z nasprotne strani pravi človeku, ki se ponaša z učenostjo in vpraša, kedaj so opici odrezali rep, da ima učeni člankar mesto možganov gnoj v glavi, ker je njegovo vprašanje tako plitko in neumno, kakor če bi kdo vprašal: Kedaj se je zemaljska žlobica spremenila v krogljo?

Povedal sem razloge, ki nas ločijo in govorijo splošna zveza časnikarjev in pisateljev je nemogoča. Socialisti svobodomisleci in klerikalci ne morejo sedeti skupaj v eni zvezi, ker klerikalci poznajo le "katoliško kulturo", izven nje na nič.

Ostala bi torej le še mogoča delna zveza. Mogoče bi bilo dobiti toliko socialistov in svobodomislecev, da bi se ustanovil leposloven in znanstveni mesečnik. Pa še o tem dvomim, da bi vspeval. Med nami jih je še nekaj, ki ne vedo, da umotvor ostane vedno umotvor, pa ga glejmo in obračajmo, kakor hočemo. In ti imajo najbolj na široko odprta usta, kedar je treba povedati, da so pisatelji ali časnikarji. Imamo "umetniško navdahnene" ljudi, ki pravijo, da je umetniško dovršena slika prava spaka, ker je slikar poleg kmečke bajte naslikal kup gnoja. Pa tudi v literaturi nismo na boljšem. "Pod spovednim pečatom" so klerikalci v Ljubljani proglasili za pornografijo, dasi je umotvor. Upton Sinclair ni s svojim Džunglom nič boljše odrezal pri "New Yorker Staatszeitung". Mlad fant je napisal črto za slov. dnevnik v Ameriki, ki je imela edino hibo, da je bila malce površno opiljena; že so prosili drugi dan v dnevniku za odpuščanje zavoljo snovi, ki jo je obdelal, pa ne radi slabe pile. In če bi se kdo drznil napisati kaj takega kot je povedal svetovnoznani Emile Zola v "Resnici" bi se kdo oglasil in rekel da je to venec duhtečih cvetlic, pred katerimi človek tišči nos.

Izrek — vox populi vox dei — ne more odločati pri pisatelju, glasbeniku, kiparju ali slikarju. Pisatelj ne more iz grešnikov vstvarjati nedolžnih in čistih angeljev, ako hoče življenju vtisniti realnost. V nasprotnem slučaju bi bil podoben slikarju, ki je naslikal bojno poljano z vso grozoto, sredi nje pa neskončno modrega, usmiljenega in vsegavednega Boga, ki se smeji in ploska z rokami, ker se ljudje koljejo med seboj. Pisatelj tudi ne more izbirati svojih originalov. Ne ozira se, ako nosijo duhovsko ali posvetno obleko. Njemu je original le predmet, ki ga rabi pri svojem delu; saj drugače se poniža na nivo katoliško kulturnih pisateljev "Dom in Sveta", katerim je vsak duhovnik, še celo bogoslovec angelj, grešniki so pa le posvetniki.

To so upravičeni razlogi, da dvomim o vspehu leposlovnega in znanstvenega mesečnika.

Ako bi med pisatelji in časnikarji ne imeli kramarjev, ki se vedno ozirajo, če si pri klerikalcih ne bodo pokvarili barantije, ako svoje nazore povedo odprto v znanstvenih člankih ali pripovednih spisih, tedaj bi verjel, da bo znanstveni in leposloven mesečnik imel vspeh.

Dvomim in svoj dvom jasno povem v svet, da mi kedo kasneje ne bo očital da sem hinavec, ker me ni nikdar razumel.

Vseeno pa proti poskusu leposlovnega in znanstvenega mesečnika nimam nič. Dokler bo v resnici znanstven in leposloven, bom delal zanj, v kolikor mi dopuščajo duševne zmožnosti in čas. Kedar bo pa pričel odločati klerikalni vpliv, se bom pa mirno umaknil.

J. Z.

Kapitalisti nam pravijo: "Jejte le toliko, da se ohranite pri življenju. Kadar boste pa stari in preslabi za delo, takrat vam pa ni treba več jesti."

SINDIKALIZEM.

Danes imamo v Ameriki mnogo strank, ki hočejo iti paralelno z socialistično stranko ali se jo pa oprijemljejo. Moj namen je pogledati v forme teh organizacij kakršne so po svoji sestavi.

Sindikalizem, to je ena izmed najnovejših pojov delavstva v Ameriki. Radikalna organizacija je direktno nasprotna I. W. W. organizaciji. Kaj je sindikalizem? Ime prihaja iz francoskih delavskih federacij in je prenešeno iz Francije v Ameriko, z namenom, da dokažejo novo metodo uspešne delavske organizacije za izboljšanje delavskih razmer. Sindikalizem so čestokrat naglašali v svojih gogovorih tudi I. W. W. isti seveda po nepotrebnem. Brezdvomno so pa to ime namenoma zanesli v Ameriko najprvo pisači kapitalističnih magazinov in listov, da ožive v delavstvu mnenje, da je treba poleg že obstoječih strok. delavskih organizacij še nekakšno širšo stranko delavstva pod pokrivalom sindikalizma.

Sindikalizem v svojem jedru ne pomeni nič več kakor industrialna Unija, oba imata komercialni značaj, to je, da se ž njo definira, da gotovi ljudje žele tako in tako gospodarstvo v produkciji in distribuciji.

Po mnenju Fosterja, ki je tajnik sindikalistične struje, je sindikalizem revolucijonarno delavsko gibanje in da njega nauk sloni na vsakdanji potrebi in zahteva delavskega razreda: v vsakdanjem boju, v revoluciji in organizaciji nove družbe. To se pa križa s političnim gibanjem delavskega razreda, ki je izraženo v mednarodnem gibanju socialistične stranke.

Zahteve sindikalizma nasprotujejo anarhizmu, vendar oba zahtevata, da se delavstvo peča le z ekonomsko formo organizacije. Primera anarhističnega gibanja je ljudska izobrazba. Revščina družbe je posledica nevednosti; odstranimo nevednost in revščina bo zginila sama od sebe. Dobiti v roke moderne šole, je izobraževalna borba proti državi ,cerkvam, porokam, sektam, suženjstvu itd. V tem, kako to doseči, je pri raznih del. organizacijah in pol. strankah različna taktika in zato tudi še ne popolnoma jasno na vse strani. Anarhizem stremi za duševno revolucijo mas; na drugi strani je pa sindikalizem bojno gibanje za pridobitev praktičnih dober takoj. Sindikalizem trdi, da bo socialna revolucija prinesla gospodarska in ne politična organizacija; raditega propagira za močno gospodarsko organizacijo. Sindikalizem stremi torej za gospodarsko revolucijo. Sindikalistični anarhizem je tiho duševno hrepenenje, a komunistični anarhizem, katerega pristaši in zagovorniki so Peter Kropotkin in Ema Goldman, gre preko meje —v prtljago sindikalizma .

Francoski in italijanski anarhisti imajo anarhizem in sindikalizem že dodobra skristiliziran, med tem ko je v Ameriki še ves v povoju in meglen. Posamezni simptomi se kažejo v A. F. of L. — Mc Namara slučaj in pripisati se hoče tudi I. W. W. organizaciji.

Do danes vendar takozvani sindikalizem v Ameriki ni dobil svojih tal in se tudi ne ve, ali jih bo dobil ali ne. Ako bo socialistična stranka dovolj revolucionarna in zasledovala vse faze delavskega gbanja, potem je kar gotovo, da v Ameriki ne bo mesta zanj.

S. Zabric.

NAPREJ ZA ZDRUŽITEV SLOVENSKIH NAPREDNIH PODPORNIH ORGANIZACIJ.

Društvo "Zarja svobode" štev. 11. S. D. P. Z. v Dunlo, Pa., je na redni seji dne 6. aprila t. l. razmotrivalo o združitvi S. D. P. Z. in S. S. P. Z. s S. N. P. J. kakor tudi zdrugimi naprednimi organizacijami.

Omenjeno društvo zastopa po številu članstva prvo mesto v naši naselbini. Članstvo je sprejelo idejo za združitev z velikim navdušenjem. Vsak zaveden delavec mora priznati, da je združitev potrebna, koristna in pomenljiva za ameriške Slovence. V slogi je moč. Združeni lahko dosežemo vse, nezdruženi pa pademo.

V tem smislu je sklicalo naše društvo skupni shod v "Slov. izobr. domu" dne 13. t. m. Shoda ste se udeležili tudi društvi štev. 70. S. S. P. Z., dr. "Vrni raj", štev. 174, S. N. P. J.; navzoč je bil tudi gl. tajnik S. D. P. Z. brat Viljem Sitter

Na predlog br. Alojzija Krašna se voli predsednika in zapisnikarja skupni seji. Izvoljena sta bila br. Fr. Kaučič, predsednikom in br. Louis Sterle, zapisnikarjem.

Brat predsednik v kratkem govoru omenja pomen shoda ter veliko delo, katero bi se izvršilo v splošno korist na polju slovenskih podpornih organizacij, ako se izvrši združitev.

Sledi daljši govor br. Louisa Bavdek, v katerem izvaja podrobnosti, koliko bi se prihranilo glede vsakovrstnih izdatkov pri jednotah in zvezah, kakor tudi krajevnih društvih, ter zaključi govor: ako se združimo, ima organizacija zagotovljen obstanek. Tako se vsaj nekoliko olajša tužne razmere trpina — delavca, ki so pod vlado profitaželjnega kapitalizma.

Br. predsednik omenja, da se je pisalo že več člankov glede združitve v raznih listih, posebno v "Glasilu" S. N. P. J.; omenja tudi predlog za dodatek k ustavi S. N. P. J. društva "Francisco Ferrer."

Br. Viljem Sitter pojasnuje isti dodatek, kateri bi bil koristen za S. N. P. J., ne pa za splošen napredek. Govornik jedernato povdarja, da naj se v prvi vrsti dela za združitev vseh naprednih podpornih organizacij, ker na ta način bo izključena potem vsaka konkurenca, katera se opazuje med našimi podpornimi organizacijami, ako se delovanje istih zasleduje, zagotovljen nam bo obstanek v eni veliki napredni podporni organizaciji. Zapisnik skup ne seje naj se priobči kolikor mogoče v vseh slovenskih listih. Dalje naj se razmotriva, kakšne bi bile mogoče zapreke in kako bi se prišlo istim v okom.

Br. Fr. Naglič stavi predlog za združitev, podpira ga br. Louis Krašna in sliši se tudi splošno odobravanje. Proti predloga ni.

Izid glasovanja: članstvo omenjenih treh društev glasuje soglasno **naprej za združitev!**

Br. Louis Bavdek stavi predlog, naj se apelira na vse članstvo krajevnih društev slov. podp. naprednih organizacij, naj sklicujejo v tem smislu shode. Na istih naj glasujejo za združitev in izid glasovanj objavijo v enem ali drugem časniku, oziroma glasilu organizacij. Povdarja se, da naj ne bode zastonj ta poziv, pač pa naj dobi odmev širom Združenih držav.

Omenjeni predlog sprejet soglasno.

Omenja se tudi, da je bilo nekoč skupaj v družbi več oseb — kje? — med katerimi je bil tudi navzoč neki slovenski časnikar. Pričel se je razgovor. Konečno je prišlo tudi glede združitve slovenskih naprednih podpornih organizacij. Vsak je različno izpovedal svoje mnenje. Konečno so vprašali tudi časnikarja, kakšno ima mnenje on o tem pomembnem koraku na polju slovenskih podpornih organizacij. Ni pa hotel takoj odgovoriti, po daljšem pritisku se je pa izjavil: **da ga ni in ga ne bo** takega junaka, ki bi to izvršil.

Trpini — delavci, pokažimo sedaj, da imamo moč in voljo in nastopimo z združenimi močmi: vsi delujmo energično za združitev in pokažimo, da se ne oziramo na take "**junake**". Spojimo vse napredne organizacije v eno, ki bode stalo trdno v sedanjih časih mezdnega suženstva, ob kateri se bodo vsi napadi takih "junakov" zgubili v nič.

Bratom delegatom prihodnje konvencije S. D. P. Z., pa kličemo: Delujte energično za to koristno idejo ter izvolite tudi v to potreben odbor na prih. konvenciji S. D. P. Z.. Želimo tudi, da S. S. P. Z. pošlje svojega zastopnika v ta namen na konvencijo S. D. P. Z., da se tem potom združitev čimprej uresniči.

Br. Frank Bavdek predlaga, da se zapisnik skupne seje da v ponatis raznim slovenskim listom.

Predlog podpiran in sprejet.

Ker je stvar resnično za ves slovenski narod v Ameriki velikega pomena, je zelo potrebno, da se zanjo zavzemajo po vseh naselbinah napredno misleči rojaki in čimpreje mogoče sklicujejo v to potrebne shode in poročajo izid istih v časnikih, kar se bo-

de gotovo vpoštevalo potem pri vseh glavnih odborih, da bodo tudi isti delali na to, da se konečno pride do dobrega in koristnega delovanja v procvit in napredek **ene mogočne napredne slovenske podporne organizacije.**

Bratje, naš klic naj bode: **Naprej za združitev!**

Za dr. "Zarja svobode," štev. 11. S. D. P. Zveze
Frank Kaučič, tajnik
Za dr. štev. 70 S. S. P. Zveze
Louis Sterle, predsednik
Za dr. "Vrtni Raj", štev. 174, S. N. P. Jednote
Anton Poje, zapisnikar

Stranka

TRIMESEČNI RAČUN J. S. Z.
od 1. januarja do 31. marca 1913.

DOHODKI.

Januar.	
Prispevki članov	$341.61
Članske knjižice	5.25
Znaki	7.60
Literatura	3.30
Razno	2.32
Februar.	
Prispevki članov	$295.19
Članske knjižice	3.54
Znaki	7.25
Fond za Bulgare in Srbe	10.00
Literatura in tisk	2.75
Razno	1.00
	319.73
Marc.	
Prispevki članov	$327.54
Članske knjižice	4.46
Znaki	17.45
Tiskovni fond	8.65
Literatura	9.05
Razno	.90
	$368.05
Skupaj dohodkov	$1047.86

IZDATKI.

Januar.	
Stranki za prispevke	$ 94.70
State in County organiz.	76.95
Primanjkljaj iz leta 1912	34.88
Tiskovine in urad potrebščine	34.17
Hala v Milwaukee ob konv.	19.00
Vožnje	9.00
Poštnina	11.20
Plače	15.00
Vrnjene svote	7.70
Podpore za štrajke	5.00
Expres	1.10
Izmena čekov	.15
	$308.85
Februar.	
Stranki za prispevke	$ 75.95
State in County organiz.	75.70
Plače	34.50
Tiskovine in urad. potrebščine	40.31
Poštnina	23.00
Vožnje	5.90
Povrnila	1.40
Razno	1.03
	$257.79
Marc.	
Stranki za prispevke	$ 81.75
State in County organiz.	79.75
Plače	86.00
Tiskovine	34.98
Poštnina	11.40
Tiskovni fond	6.00
Knjige	5.00
Telegrami	.92
Money ordri in izmen. čekov	.68
	$306.48
Skupaj izdatkov	$873.12

Skupaj dohodkov	$1047.86
Skupaj izdatkov	873.12
V blagajni dne 31. marca 1913	$174.74

Ilija Šušnjar, gl. tajnik.
Za nadzorni odbor:
Mike Mavrich, s. r.

Dolguje zveza v fond za tiskarno	$162.02
Obračun slov. sekciji za Jan., feb. in mar.	68.97
Obračun hrv. sekciji za Jan., feb. in mar.	61.29
Obračun srb. sekciji za Jan., feb. in mar.	9.99
V fond za Bulgare in Srbe na na Balkanu	10.00
Skupaj dolga	$312.27
Klubi dolgujejo zvezi	$24.53

Chisholm, Minn.

Jugoslovanski soc. klub štev. 22 v Chisholm, Minn., izreka na seji, dne 27. aprila sožalje sodrugom v Aurori, Minn., ker se je pripetila nesreča, v kateri so tamošnji sodrugi izgubili svojega zvestega sodruga Jos. Šilca, bivšega boritelja za delavske pravice in svobodo.

Mi, člani kluba štev. 22. izrekamo srčno sožalje za vrlim sodrugom. Njegov spomin pa naj živi med nami!

Za jugosl. soc. klub štev. 22.
Mihael Pleše, tajnik.

POZOR.

Knjižica Naturalizacijski zakon, ki se dobi pri gl. tajniku J. S. Z. 111 N. Market str., Chicago, je v naprej 26c in ne več 16c. To naj si zapomnijo vsi tisti, ki žele naročiti knjižico, da ne bo potem nepotrebnega pisarenja.

Mascoutah, Ill., 25. aprila.

Cenjeni urednik!

Priloženo Vam pošiljam svoto za obnovitev naročnine na Proletarca. Ob enem vam poročam še nekaj iz naše naselbine.

Ne dolgo tega je prišlo v našo naselbino nekaj nemških Čehov, ki so vstanovili klub za Socialist Labor Party. K temu klubu je pristopilo tudi precej naših delavcev, katere sem takoj spomnil, da slovenski socialisti ne priznavajo S. L. P. ampak so združeni pod S. P.

Socialist Labor Party obstoji že 50 let, pa je pri zadnjih predsedniških volitvah zaradi svoje dogmatičnosti spravila skupaj komaj 35.000 glasov, med ko je dobila socialist party nad 900.000.

Če bo le mogoče, ustanovimo v kratkem socialistični klub in ga priključeimo Jugoslovanski socialistični zvezi, ki je del socialistične stranke.

O delavskih razmerah nimam poročati novic. Za delom ne svetujem nobenemu hodit semkaj, ker bi bilo zastonj.

Konečno vas pozdravim Vaš
Frank Lebar.

Tiskovni fond za dnevnik.

Miss Rose Kollar, Cleveland, O.	$ .50
J. Samec, Bingham, Utah.	„ .50
F. Lebar, Mascoutah, Ill.	„ 55
Frank Čemažar, Skidmore Kans	„ 50
F. Demshar, Manor, Pa	„ 25
P. Posega, Canonsburg, Pa.	1.00
M. Krivec, Primero, Colo.	„ 25
John Gliha, Wandling, Pa.	„ 25
J. Čebular, Wandling, Pa.	„ 25
Fr. Kos, Wandling, Pa.	„ 25
Ant. Bučar, Wandling, Pa.	„ 25
Fr. Rataic, Wandling, Pa.	„ 25
Ig. Kotar, Wandling, Pa.	„ 25
A. Draksler, Madrid, Ia.	„ 50
A. Presence, Madrid, Io.	„ 50
Louis Vozel, Madrid, Ia.	„ 25
Rud. Končar, Madrid, Ia.	„ 25
John Čadež, Madrid, Ia.	„ 25
John Bars, Madrid, Ia.	„ 25
Nepoznan, Madrid, Ia.	„ 25
Ant. Rome, Madrid, Ia.	„ 25
Ban Contre, Madrid, Ia.	„ 10
Jos. Kozuh, Madrid, Ia.	„ 25
M. Končar, Madrid, Ia.	„ 10
Anna Lakner, Madrid, Ia.	„ 10
Fr. Lakner, Madrid, Ia.	„ 15
J. Slopar, Madrid, Ia.	„ 10
Mrs. F. Slopar, Madrid, Ia.	„ 10
Miss A. Slopar, Madrid, Ia.	„ 05
Jos. Kurald, Madrid, Ia	" 10
T. Blaznik, Madrid, Ia.	„ 10
John Zorko, Madrid, Ia.	„ 05
Jos. Končar, Madrid, Ia.	„ 05
S. Stenish, Madrid, Ia.	„ 05
M. Podpečan, Ronald, Wash.	50
Zadnja izkazana svota	$124.10
Skupaj do danes	$133.45

Ob času zamorske sužnosti je kapitalist kupil delavca s celim telesom. Danes ob času mezdne sužnosti pa kupi le delavčeve roke in možgane. Kaj je razlike?

POT IZ TEME.

Kadarkoli se je zgodilo v zgodovini človeštva kaj velikega, preobrat, čigar posledice so za vse čase neizbrisne, ker je imel v sebi kal neomenjenega razvoja, vedno je bilo treba, da je nova misel, ki je povzročila preobrat, prežela oba spola, preden se je dvignila in uveljavila, preden se je preobrazilo v živo življenje. V antiki in krščanstvu, reformaciji in renesansi, v francoski revoluciji, povsod je stala poleg moža tudi žena, da je rušila in gradila. Ali čudno! Žena je stala le toliko časa v novem boju, dokler je žarko plamtel, dokler je še vse vrelo in kipelo. Kadar pa se je pričel za burnimi časi proces izčiščenja, kadar pa se je ohlajal vroči boj in je bilo treba urediti vse razmere na podlagi novih vidikov, se je žena neopažena, tiho vrnila med štiri stene. Živo vrvenje jo je mikalo, hladno urejevanje jo je odbijalo, za svoje sodelovanje ni zahtevala plačila, brez deleža je odhajala v svoj tesni delokrog. Vso dolgo dobo do francoske revolucije je bilo v časih mirnega razvoja življenje žene enako. V vsak zgodovinski preobrat je stopila brez prave notranje zveze, njenega bistva ni preustrojila evolucija, zato je bil njen nastop le udarec v vodo. Šele v dobi francoske revolucije je polagoma v njej zorelo spoznanje da ni samo spolno bitje, ampak da je organizem človeške družbe. Nastop francoskih žen v onih burnih časih je pospešil notranji razvoj ženstva, tudi izven francoskih mej. Takrat prvič so zahtevale žene za svoje sodelovanje tudi plačilo, inOlimpija de Gouges je zaklicala tedaj v imenu svojih sester: "Če ima žena pravico, da gre na morišče, mora imeti pravico, da stopi na tribuno." V kolikor ni dozorelo spoznanje v tej dobi, je dozorelo, ko je zavladal kapitalizem, ki je ženo zasužnjil in osvobodil. Ni je le priklenil s težkimi verigami k stroju, odprl ji je duša socializem, in jo tako osvobodil.

Žena se je začela motati iz onega omrežja, v katerem je nezavedna prebila tako dolgo. Nezadovoljna je postala z življenjem, ki je bilo pravzaprav le odsev življenja. Preden je zamogla stopiti v življenski boj, je morala podreti kitajski zid predsodkov, ki so vladali v družbi o njeni nalogi, o njenem življenskem namenu. Ni hotela biti samo roditeljica, hotela je, da priozna družba upliv njenega mišljenja in delovanja na razvoj človeštva. Vsaka žena, ki je imela resen namen pomagati pri preustroju družbe, je spoznala, da so ji pri njenem delovanju največja ovira oni nauki ki jih je tako dolgo narekoval Rim vsemu svetu in katerim se je velika množica brez premisleka, sugestivno pokorila. Pokvarjena vera, ki ni dopuščala nobene svobode, ki se je krepko upirala modernim nazorom ker so ti ogrožali njeno nadvlado, je bila največja zapreka njenemu nastopu. In ko je spoznala, kje tiči pravi vzrok njene zaostalosti, je z nervozno naglico hitela, da se otrese jarma, v katerega jo je oklepal Rim in njegova črna armada, ki je skovala iz vere in politike, klerikalizem.

Klerikalizem ne priklepa ženstva nase s tem, da bi mu podajal neskaljeno resnico, temveč s tem, da kliče ženstvu z bobnečini frazam da je on edini zaščitnik družinskega življenja, v katerem zamore živeti žena življenje brez neposrednega trdega boja za obstanek... Prikriva ženi neoporečno resnico, da gre smer današnjega življenskega razvoja za tem, da mora žena stopati v vrsto pridobivajočih. Če ji pa da kake koncesije v javnem življenju, tedaj jih ji ne da iz nesebičnih namenov, ne zato, da bi pripoznal njeno vrednost, temveč zato, ker vidi kako se pripravlja njegov pogin, da se bliža konec njegove nadvlade. S hinavskim, podlim zavijanjem resnice skuša prepričati ženstvo, da hočejo socialisti namesto zakona svobodno ljubezen. Ali kadar izgovarjajo klerikalci ti dve besedi, jo izgovarjajo z naglasom, da čuti vsakdo, da se skriva v teh besedah nekaj gnusnega, nekaj kar ponižuje ženo brezmejno. Zakaj, če slišijo nekateri ljudje besedo svoboda, tedaj so iz uma, tedaj si predstavljajo razmere, v katerih bo delal vsak to, kar koristi njemu, brez ozira na prid celokupnosti. Če pa slišijo to besedo v zvezi z besedo ljubezen, tedaj mislijo na divje orgije, na pohotnost in razuzdanost.Socializem ne misli rušiti zakona, hoče ga le dvigniti iz onega kužnega ozračja, iz nezdravih razmer, ki ubijajo osebnost, hoče vzgojiti moža in ženo tako, da jima bo zakon idealna zveza, ne trgovska pogodba. Za tak zakon je res treba predvsem svobode, da ne visi žena na možu, ali mož na ženi kakor jeklena spona, da se ne more razvijati neomejeno osebnost ne enega, ne drugega. Zato zahteva, da bodi žena ekonomično neodvisna od moža, da ne postane ženi zakon le mirno, neplodno zavetje, ampak vir novega, obsežnejšega dela. In tiste svobodne ljubezni kakor ja razume klerikalizem, je največ v onih visokih krogih, ki so njegovi najzvestejši zavezniki, ne pa v delavskih slojih.

Žena, pridobljena socializmu, pomenja za razvoj človeštva neizmerno veliko. Socializem ji odpira oči, da vidi življenje takšno, kakršno je, ne pa takšno, kakršno ji kaže hinavski klerikalizem. Zbuja njeno socialno vest, pridobiva jo za nesebično delo. Socialistične žene so tisti element, ki bo z novimi, svežimi močmi prerodil družbo, ker so nastopile pot iz teme okamenelih dogem, ter stopajo ponosno, samozavestno v svetlobo spoznanja in resnice. Kakor se ne da ustaviti plaz iz gore, ki v svojem teku podre vse, kar se mu zoperstavlja, tako se ne da ustaviti razvoj, ki ga je započel socializem. Delavstvu in ženi gre bodočnost!

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:

Etbin Kristan: "Samosvoj", mehka vezba	.80
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): "Džungel". Povest iz chicaških klavnic	$1.00
Etbin Kristan: "Francka in drugo"	.25
Pavel Mihalek: "Iz nižin življenja"	.50
"Tajnosti španske inkvizicije". (Dosedaj izšli samo štirje snopiči). — Snopič po	.5

BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.

Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.60
"Država prihodnjosti"	.20
"Proletariat"	.10
Etbin Kristan: "Nevarni socializem"	.15
"Strahovi." (Priporočljivo)	.15
"Komunistični manifest"	.20
"Zakaj smo socialisti"	.10
"Kde uničuje proizvajanje v malem"	.15
"Socializem"	.10
"Kapitalistični razred"	.15
"Socijalna demokracija in kmetsko ljudstvo"	.5
"Vojna in socialna demokracija"	.15
"Občinski socializem"	.35
"Moderni socializem"	.10
"Naša bogatstva"	.5

KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO.

Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan): "Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost"	.35
"Krst sv. Vladimirja." (V verzih. Priporočljivo.)	.25
"V dobi klerikalizma". (Priporočljivo.)	.20

DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:

"O konsumnih društvih"	.10
"Narodne vprašanje in Slovenci"	.10
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cilji socializma."	.10
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmoštra Kozamernika. 2. Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tobije. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "nebeške kraljevstvo"	.15
"Kako je lep vojaški stan." (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič.)	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštnine prosto.

ZDRUŽITEV PODPORNIH ORGANIZACIJ IN REFORMACIJA.

Pred kratkim sem opazil v Proletarcu, da naj spišem članek za združitev slov. podpornih jednot in Zvez. — Na željo piscu podajam par citatov, ki bodo zbudili med sentimentalno senzacijskimi sloji precej razburjenja.

Slovenska javnost se bavi že par let z vprašanjem kako reformirati in združiti napredne podporne organizacije. Delo ki je bilo do sedaj storjeno v dosego združitve se mi vidi nepotrebno. Članki, ki so bili pisani za združitev Jednot in Zvez so vsebovali, večji del poetizem in optimizem. Slednji pisec je reformiral svoje mišljenje v tem, da se strinja za združitvijo: a vprašanje, kako naj se iste združijo je zaostalo vedno in povsod.

To vprašanje, je po mojem mnenju jako jednostavno:

Matematiki si belijo glavo z računjenjem članstva in dohotkov, uredniki raznih listov z člani, društva pa z reformami. In kaj je v tem zapopadeno? — Nič!

Ker je naša misel, — da je prav in potrebno, da se napredne organizacije združijo, je dolžnost vsakega, da deluje za združitev istih — ne pa reformirati ustav in pravil. Napredne organizacije so uveljavile sklep pri konvencijah ali glavnih odborovih sejah za združitev. — Zakaj se istih ne upošteva? Saj so važnejši in potrebnejši kakor razni predlogi k ustavam in pravilam, ki iz njih ne odseva druzega kot jako — jako familjaren bojkot. S. N. P. J. je pripoznala načela in platformo soc. stranke. Vtej platformi in načelnih izjavah ne najdemo odstavkov ki bi propagirali reakcije v obliki reform, marveč združitev, i stem se zamore olajšati siromaštvo ki zavisi na doneskih, ki pretijo pogin popornim organizacijam vsled lastne koristi.

V podpornih organizacijah ne vidim rešitve za delavski razred. One sa začasne, one so ustanovljene, da delavca varujeja, da ne obuboža popolnoma in ne postane bitje, ki nima volje boriti in zoperstavljati se izkoriščanju sedanje družbe. One bodo prisiljene v doglednem času umaknitj se stranki ki je akcijonelna v vseh potrebah delavskega razreda, In ta stranka je — socialistična. Ona se bori za odpravo zla, ki ga trpi delavski razred pod pritiskom kapitalističnega sistema.

Kapitalistični razred je stranska straža gospodarskim organizacijam v katerih se propagirajo reforme. Odpravimo to zlo in imeli bodemo olajšano delo z vprašanjem kako reformirati in združiti podporne organizacije.

Ker sedaj nimamo druzih pripomočkov za olajšavo stroškov, ki so jih prisiljeni plačevati člani raznih jednot in zvez — včasih tudi po nepotrebnem je umestno da ako se hoče to odpraviti, se morajo podporne organizacije združiti brez reformističnih računov in predlogov. Ako pa hočemo, da ostanejo podporne organizacije ali organizacija za vedno, nimamo pri njih — nič druzega, kakor da člani plačujejo gotov donesk ki bode pokrival bolniško podporo in osmrtnino in to brez nadaljnih odstotkov, vlomkov, navadnega ali observatoričnega računstva.

Pustimo ustave in pravila na strani. S tem ne dosežemo nič in odpravimo nič. Naj se skliče sestanek na katerem bodo zastopane vse organizacije, ki vidijo nekoliko olajšave za delavski razred v združitvi. To naj se izvrši pred koje mogoče, ker drugače bode v dosego tega pot jako ovirana.

Stephen Zabric.

P. S. Na stvarno kritiko sem pripravljen odgovarjati podrobnejše.

Listnica uredništva.

Sodrug Š—k, Aurora, Minn. — Nemogoče za to številko! "Proletarec" gre v stroj že v ponedeljek, ne pa v torek, kakor mislite Vi.

Sodrug M—e. Chisholm, Minn. Prihodnjič Pozdrav.

Reprezentantje starih strank tako pogosto pojejo od svobodne Amerike, da nas že bole ušesa. Kje pa je tista hvalisana svoboda, ako delavci niso plačani za svoj produkt. Kje je svoboda ako lačni delavci milostno prosijo kruha in dela. Svoboda je že, ampak od te svobode nečejo naši meščanski tovariši ničesar slišati. Namreč moderno suženjstvo.

VSAKATERI SE BOJUJE ZA
NEBO
— CORK TIP —
CIGARETE

10 ZA 5c

Vsaki prodajalec proda več
NEBO
CIGARET
vsaki dan.

P. LORILLARD CO. 1760 ESTABLISHED

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
IN POOL TABLE
M. Poldrugač -:- -:- **1816 So. Centre Ave.**

SVOBODA.

Na cerkvenem zvoniku je plapolala trobojnica, zvonovi so bili plat zvona in na trgu so vpili ljudje: "Živela svoboda!"

Pred meščanskim shodiščem, pred mestno hišo, pred cerkvijo je valovila množica: Krdelo belih čepic. In sekire ter kose so se svetlikali in bliščale. Potem je truma porinila naprej in vdrla v stransko ulico.

"Tebe baron, najprvo zgrabimo za vrat! Dovolj dolgo si s svojimi sirovimi drugi tepinčil in bičal ljudstvo!"

Na čelu vseh čarovnica z zmešanimi, belimi lasmi, samo z nohti oborožena.

"Dol s pijavkami!"

"Dol s farji!"

"Dol s tabo, bogati požeruh, ki si nasičen s krvjo revežev, da niti ubežati ne moreš!"

"Dol z beriči!"

"Dol s podkupljenimi izdajalci!"

Tako je divje bučalo med krdelom. In kri je tekla v potokih, kadila se proti nebu in omamila trumo. Sekire, kose, cunje, kamenje, vse rdeče krvi.

"Dol z gospodo!"

"Podrimo graščine!"

"Umor in smrt!"

Don Antonio se je prerival med ozkimi ulicami. Prvi udarec ga je pobil s krvavečim obrazom.

"Zakaj? Zakaj me ubijate?"

"Tudi s tabo k vragu!"

Razcapan postopač je pobral klobuk in ga opljuval.

"Dol z gosposkimi klobuki!"

"Dol z žezlom!"

"Živela svoboda!"

"Dol s farjem, ki grozi s peklom tistim, kateri kradejo kruh!"

Duhovnik se je vračal z blagoslovljeno hostijo od službe božje. Tudi njega so pobili.

In botrici Luciji, ki je bila v blagoslovljenem stanu, niso prizanesli!

"Imejte usmiljenje," je vpila, "imejte usmiljenje z mladim bitiem!"

"Dovolj otrok si že spravila na svet."

Divji trop je samo moril, ali ropal ni. Ljudstvo bi si lahko utešilo stradanje; a nato ni mislilo. Tudi volk, ako zaide med čredo ovac, ne misli, da bi si napolnil želodec, temveč davi le s slepo besnostjo in togoto

Lekarjevega sina, ki je gledal delovanje ljudi, je krdelo istotako pobilo. Tako tudi kramarja, ki je v boječi vihravosti hotel zapreti prodajalno. Žena ga je videla, kako je telebnil na tla, dočim je ona, obdana od petih otrok, čakala s kadečo juho.

"Paolo! Paolo!" je zaklicala.

Eden je udaril s koso, drugi s cepcem in kakor bi trenil je bil mrtev.

Kakor razljučeni, besni divjaki so nepremišljeno tolkli. Nobenemu niso prizanesli.

Najzlobneje je bilo, ko je padel notarjev sin, štirinajstleten mladenič. Zlatolasi deček se je bil zagozdil med množico. Njegov oče se je bil večkrat vzdignil, preden je končal v blatu in je bil zaklical: "Neddu! Neddu!"

Neddu je prepaden ubežal, z izbuljenimi očmi in odprtimi usti in ni mogel kričati. Podrli so ga: vzdignil se je in poklenil na kolena; množica je drla preko njega; nekdo mu je s težkim čevljem stopil na obraz; pri vsem tem je še s povzdignjenimi rokami prosil usmiljenja. Ni hotel umreti kakor oče, ki ga je videl tako tužno preminiti! Presunljivo je bilo! Drvar mu je iz usmiljena odsekal s koso glavo, kakor bi posekal staro drevo. In pri tem se je tresel kakor trepetljikovo listje. Nekdo je zavpil: "E kaj! Ta bi ne bil drugega nego notar!"

Vseeno! Sedaj, ko so si pordečili roke s krvjo, naj pride kar hoče. Vsi! Vsi gosposki klobuki morajo zginiti!

Niso bili udarci, ne stradanje, ki je vzvalovilo kri in razljučilo ljudstvo. Bila je nedolžna kri!

Ženske so bile še ljučje ko drugi. S suhimi rokami so mahale in vreščale ter čvrčale besnosti, nežna bitja, v cunje zavita, na rami nesoč.

"V židani obleki si hodil v cerkev, da si opravil molitev! Na tu imaš!"

"Gnusilo se ti je, poklekniti poleg siromašnih ljudi! Na, tu imaš!"

"Pogini! Crkni!"

V hišah, na stopnicah in v izbah so raztrgali vso svilo in boljše platno, ki jim je prišlo pod roke.

Koliko zlatih uhanov je bilo videti v krvavečih uhljih! In koliko zlatih prstanov na rokah, ki so se branili udarcev s srpe!

Baronica je ukazala vrata zabarikadirati; z debli, deskami, samokolnicami, napolnjenimi sodi so zadelali vhode.

In z oken so streljali na krdelo. Kri za kri! Ljudstvo je počenilo, da so krogle žvižgale čez glave, kajti imelo ni nikakega orožja, da bi odgovarjalo toči krogel. Prej bi imelo smrtno kazen, če bi nosili orožje, ne da se mu bi to dovolilo

"Živela svoboda!"

In vrata so bila razbita.

Na dvorišču, po stopnicah so drveli preko ranjencev. Služinčad so pustili začasno pri življenju.

"Hlapce pozneje!"

Najprvo so hoteli kri baronice, ki se je mastila z jerebicami in izvrstnim vinčkom. Od sobe do sobe je hitela, dojenca na prsih, zasopla — in sob je bilo celo število!

Slišalo se je rjovenje divjajoče trume. Bilo je kakor šumenje reke.

Starejši sin, bled šestnajsleten mladenič, se je s tresočima rokami vprl vrata in klical: "Mama! Mama!"

Pri prvem navalu so se vdala vrata in padla na mladeniča. Oklenil se je nog, ki so ga hotele pomendrati. Ni več vpil. Mati je zbežala na mostovž in trdno oprijela otročička in mu stiskala, blazna od groze, roko na usta, da ne bi vpil. Drugi sin jo je hotel kriti s svojim telesom; smrtnobled je prijel, kakor bi sto rok imel, vse te kose. Bliskovito hitro so ju ločili! Prvi je prijel za lase, drugi za noge, tretji za obleko in jo vrgli čez zid. Premogar ji je iztrgal sesajočega otroka. Tretji brat ni več videl: črno in rdeče mu je bilo pred očmi. K njemu so stopili in mu zmečkali kosti s podkovanimi čevlji; nekoga je vgriznil v roko, ki ga je prijela za vrat in je ni izpustil. Kose niso bile v stanu, predreti si pot in so se svetlikale v zraku.

In v tem ljutem klanju meseca julija, sredi pijanega kričanja izstradane množice ni prenehal zvon biti plat zvona do večera, brez opoldanskega zvonenja, brez "Češčena si Marija" kakor v poganski deželi.

Začeli so se razhajati, trudni krvoprelitja; tiho ter v misli zatopljen je bežal vsak od svojih drugov. Preden je legla noč, so bile vsa hišna vrata zaprta; vse se je treslo strahu in v vsaki kmečki hiši je gorela luč. V ozkih ulicah so se oglašali psi, ki so glodali razmetane kosti. In v luninem svitu, ki je vse preplavil, je bilo videti široko odprta vrata in okna zapuščenih hiš.

Delal se je dan; nedelja brez ljudi na trgu in brez zvonenja, ki bi vabilo na službo božjo. Cerkovnik se je bogvekam skril, duhovnikov ni bilo od nikoder.

Prvi, ki so prišli na prosto, so se sumljivo gledalo v obraz; sleherni je mislil, koliko ima sosed na vesti. Potem, ko jih je bilo vedno več, so začeli šepetati.

Brez službe božje ne moremo biti na sveto nedeljo kakor psi!

Na zvoniku je še vedno plapolala trobojnica, ki je v julijski soparici izgledala kakor rumena cunja.

In ker se je solnce čimdalje vzdigovalo in sence skrajševale, se je v kotu trga nabrala velika gruča.

Med hišami, koncem ozke ulice, ki je bila zelo strma, se je videla planjava s slamnato-rumenimi polji, obrobljenimi s temnimi gozdovi Etne. Sedaj bodo te gozde in polja delili. — Sleherni je na tihem izračunal na prstih, kolik bo njegov delež, in pri tem je skrivnostno škilil na soseda.

"Prostost, to se pravi, da mora vsakdo mislila, da se bodo gosposke nasilnosti nadaljevale!"

"Če ni geometra, da zmeri teren, notarja, da izpiše na papir, potem stori vsakdo, kar se mu poljubi! Vse gre križem!"

"Če ješ v gostilni, moraš svoj del zopet deliti?"

"Okradeš ti mene, okradem jaz tebe!"

Drvar je grozeče mahal z rokama, kakor da bi še vedno imel koso.

Dan zatem se je govorilo, da pride general, da sodi. General, pred katerim se je treslo ljudstvo! Po veliki cesti so videli rdeče srajce vojakov, ki so se približevali vasi. Ako začnejo valiti kamenje po bregu, pomore vse moštvo. A noben se ni genil. Ženske so vreščale in si ruvale lase. In možje, črnobradati, so stali na gori, roke vprte vbok in gledali utrujene vojake, sključene pod žarjavelimi puškami, in generala, malega generala, na velikem, črnem konju, na čelu vseh, vseh!...

V cerkev je general zapovedal nanositi slame, da se odpočijo vojaki. Pred solnčnim vzhodom je jahal, če vojaki niso vstali pri prvem zvoku trombe, na konju v cerkev, preklinjajoč kot Turek. To je bil pravcati mož. Takoj je dal povelje, da se pet ali šest vaščanov ustreli: Pippa, "pritlikavca", Pizzanella. Izkratka prve na katere je naletel.

Premogar, ki je pred pokopališčnim zidom moral poklekniti, se je drl kakor otrok, spomnivši se maternih besed, ki jih je izgovorila, ko ji je iz rok neusmiljeno potegnil otročička.

V samotnih vaških ulicah in za vratmi se je iz daljave čulo nebrižno oddane strele, priglušne kakor možnarjevi streli na praznik.

Pozneje so na mulah prijahali resnični sodniki: gospodje z očali na nosu, potni od potovanja; in dočim so v samostanski obednici zaslišavali obtožence, so se zmerom še pritoževali nad mukami potovanja.

V dolgi vrsti so sedeli obtoženci in vsak, ki je prišel na vrsto, si je rekel: "Oj, gorje!"

Neskončna pravda! Krivce so peš vodili v mesto, dva in dva vklenjena, med vrstama vojakov z nabasanimi puškami. Ob cesti, preko jarkov, ograj, skozi vinograde in čez polja so jim sledile ženske. Potne so se opotekale za trumo in kadar se je cesta zavila, so klicale može po imenu, uboge može, ki so morali v ječo.

Ječa je bila visoka in prostrana kakor samostan in zamreženo okno se je vrstilo z zamreženim oknom. Če so žene hotele videti svoje može, tedaj je bilo to le vsak pondeljek mogoče, v prisotnosti paznika in za veliko železno mrežo. Vedno siromašnejši in bledejši so postajali reveži v mračnem prostoru, kamor nikoli ne posije solnčni žarek. Od pondeljka do pondeljka so bili molčečnejši; odgovarjali so z rezkimi besedami in komaj se pritoževali.

Ako se žene pohajkovale po trgu pred jetnišnico, jim je straža grozila s puško. Uboge žene niso vedele, kaj bi začele, kje bi dobile dela v mestu in si zaslužile košček kruha. Poctelj v hlevu je stalo dva krajcarja; bel kruh se snedle v enem grižljaju in želodec je bil navzlic temu prazen; in če so se pripravile, da bi čepeč preživele noč v dolbinah na cerkvenih poslopijih so jih prijeli pazniki. — Sčasoma so se vrnile v domovino, najprvo žene, potem matere. Mlada, lepa ženska se je v mestu izgubila; nič več niso čuli o njej. Vse druge so se vrnile v vas in delate tisto, kar poprej. Gospoda ne more zemlje obdelovati z lastnimi rokami in ubogi ljudje tudi ne živeti brez gosposke. In tako so sklenili mir.

Sin umorjenega kramarja je Eliju Pirru ukradel ženo in mislil, da je napravil dobro delo, ker se je maščeval nad tistim, ki je umoril njegovega očeta. In ako je ženi sempatja prišlo na misel, da se mož vrne, ji stori kaj zlega, tako ji je odgovoril: "Bodi brez skrbi, ta ne pride več iz ječe."

Noben se ni skoraj spomnil tega dogodka; kvečjemu nekaj mater in starcev, ako so gledali po planjavi, na kateri leži mesto, ali v nedeljo, ko so videli kako se drugi mirno pogovarjajo z gospodo o opravilih, dočim so pohlevno stali pred Meščanskim domom, čepice v rokah. — V kratkem času se je vse izpremenilo.

Pravda je trajala nič manj ko tri leta! In tri leta so ostali kmetje, sužnji v ječi, ne da bi videli solnce. Liki mrtveci, ki so prišli iz groba, so izgledali obtoženci vsakikrat kadar so jih vklenjene pripeljali pred sodišče.

Vsi, ki so količkaj mogli, so prihiteli iz vasi — priče, sorodniki, zijala; prihiteli so kakor k prazniku da po dolgem času vidijo brate, ki so jih tu stlačili v takozvane "kurnike".

In Neli Tirru je videl sina umorjenega kramarja, ki je na izdajalski način postal njegov sorodnik! Drug za drugim so morali vstajati.

"Kako se pišete?"

In vsak izmed njih je moral povedati, kar je vedel: krstno ime, rodbinsko ime in vse, kar je učinil.

Advokati so imeli neskončne govore, mahali so z rokami in se po penastih ustih in potnem čelu brisali z belim žepnim robcem in vsak odmor porabili za ščepek tobaka. — Sodniki so dremali za očali; — bil je tesnoben pogled! Njim nasproti je sedelo v vrsti dvanajst gospodov, ki so neprestano zehali, gladili si brado in šepetali. Gotovo so si rekali, da je sreča, da ne stanujejo v vasi tu zgoraj, kjer so se borili za svobodo. — In ubogi obtoženci so skušali brati z njih obrazov.

Pozneje so sodniki in gospodje odšli se posvetovat in obtoženci so sedeli v tesnobnem pričakovanju, smrtnobledi, strmeči v zaprte vrate.

In ko so se gospodje vrnili s predsednikom, ki je pri govoru polagal roke na trebuh in bil skoraj ravno tako bled kakor obtoženci, je povzel besedo: Na čast in vest! . . .

. . . In dočim so premogarja odpeljali in ga zopet vklenili v okove, je momljal: "Kam me vodite? . . . V prisilno delavnico? . . . Da, čemu neki? Najmanjšega koščka nisem dobil . . . In vedno so pravili: Sedaj dobimo svobodo!

Vojna pomeni masten profit za lastnike tovaren, kjer izdelujejo topove, puške in krogle — solze za matere, deco, žene in dekleta.

Leta 1860 sta bila samo dva milionarja v Z. D. Danes imamo več tisoč milionarjev, trampov pa kar na miljone.

Ako imamo v Združenih državah štiri in pol miljona delavcev, kateri iščejo dela, pa ga ne morejo dobiti, potem pomeni to, da imamo v Združenih državah ravno toliko miljonov preveč kapitalistov.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januvarja 1891. Inkorporirano 24. februvarja 1893 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden Dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

KAKO POMNOŽITI SOCIALISTE.

Ellis O. Jones piše v reviji "Life" sledeče na adreso kapitalistov, kaj naj store, da naredijo iz delavcev čimveč socialistov:

Ne zvišaj plače, dokler ni absolutno sila in še tedaj trpko oštej delavce, češ, da so sebični in požrešni.

Ako pa si prisljen zvišati plačo, prideni deset odstotkov k stroškom produkcije in zvišaj ceno izdelkom za trideset odstotkov na kar zvrni vso krivdo draginje na delavce.

Iztrgaj starišem otroke v zgodnji mladosti in vrzi jih v tovarne in rudnike, tako da ne bodo imeli časa ne prilike razviti ljubezni do razmer, v katerih živijo.

Zaničuj delavce in stoj vedno na stališču, da so delavci in delavke drugačni in manj vredni ljudje. To jih bo prignalo do solidarnosti in izgnalo iz tabora političnih strank, katere ti kontroliraš.

Delaj tako odprto in arogantno in ako delavci pokažejo nezadovoljnost, obdolži jih, da so uporniki in da skušajo zanetiti razredno sovraštvo. Garantiram ti, da na ta način boš vzgojil več socialistov kot pa vsi socialistični govorniki in vsi socialistični časopisi in knjige, kar jih kroži po celi Ameriki.

Socializem je postal sila, s katero že računajo vse obstoječe kapitalistične države.

Četrt letni račun Avstrijsko-Slovenskega bolniško podpornega društva v Frontenac, Kansas.

od 31. decembra 1912 do 31. marca 1913.

Kraj društva	Število društva	DOHODKI: Vstopnina	Mesečnina	Ženski assessment	Razni dohodki	Plačani dolg	Skupni dohodki	IZDATKI: Izplačane smrtnine	Bolniške podpore	Razni izdatki	Skupni izdatki	Poslano na centralo	Od centrale doplačane bol. podp.	Društvo dolguje	Število članov	Število žensk
Frontenac, Kansas	1	$ 1.00	$ 547.75	$ 75.25	$ .10	$—.—	$ 624.10	$ 300.00	$ 637.00	$ —	$ 937.00	$ 15.00	$ 26.50	$—.—	145	98
Chicopee, Kansas	2	—.—	101.25	16.25	—.—	—.—	117.50	300.00	19.00	.52	319.52	97.98	—.—	—.—	29	23
Neuburg, Kansas	3	6.00	120.00	9.50	—.—	—.—	135.50	—.—	72.00	.41	72.41	63.09	—.—	—.—	33	12
Mineral, Kansas	4	5.00	549.50	68.00	.40	.08	622.98	—.—	512.00	.45	512.45	110.53	—.—	—.—	146	90
Weir, Kansas	5	1.00	185.25	22.25	—.—	1.76	210.26	600.00	197.00	.20	797.20	16.31	3.25	—.—	48	28
Yale, Kansas	6	1.00	183.75	28.50	—.—	—.—	213.25	—.—	175.00	—	175.00	—.—	56.00	—.—	43	32
Curanville, Kansas	7	5.00	160.00	24.00	—.—	—.—	189.00	—.—	245.00	—	245.00	—.—	56.00	—.—	43	32
Fleming, Kansas	8	—.—	110.00	9.75	—.—	—.—	119.75	—.—	163.00	15	163.15	26.10	69.50	—.—	29	13
Radley, Kansas	9	1.00	191.25	24.50	.20	1.00	217.95	—.—	91.00	.90	91.90	126.05	—.—	—.—	56	34
Jenny Lind, Akr.	10	12.00	278.00	32.25	—.—	—.—	322.25	300.00	278.50	.30	578.80	62.20	18.75	—.—	75	43
Breezy Hill, Kansas	11	8.00	416.25	43.00	.70	—.—	467.95	—.—	416.00	—	416.00	68.80	17.30	—.—	112	58
Cherokee, Kansas	12	1.00	81.25	11.25	—.—	—.—	93.50	100.00	64.00	.52	164.50	35.23	6.25	—.—	25	16
Adamson, Okla.	13	5.00	155.00	7.00	—.—	—.—	167.00	—.—	190.00	.17	190.17	24.58	47.75	—.—	43	10
Maynard, Ohio	14	2.00	108.75	8.75	—.—	—.—	119.50	—.—	76.00	.29	76.29	43.21	—.—	—.—	29	13
Pittsburg, Kansas	15	4.25	66.25	9.25	.30	—.—	80.05	—.—	128.00	.15	128.15	25.80	73.90	—.—	26	17
Franklin, Kansas	16	18.00	247.50	30.25	—.—	—.—	295.75	300.00	264.00	—	564.00	37.75	6.00	—.—	70	43
Carney, Iowa	17	1.00	113.75	11.75	—.—	—.—	126.50	—.—	—.—	.56	.56	125.94	—.—	—.—	31	16
Winter Quarters, Utah	18	1.00	136.25	6.75	2.00	1.00	147.00	—.—	93.00	.60	93.60	53.40	—.—	—.—	37	9
Black Diamond, Wash	19	—.—	196.25	8.25	—.—	—.—	204.50	—.—	257.00	—	257.00	—.—	52.50	—.—	53	11
Ely, Minn.	20	12.00	156.25	.75	31.50	—.—	200.50	—.—	126.00	—	216.00	74.75	—.—	—.—	45	1
Witt, Illionois	21	1.00	61.25	3.50	12.70	—.—	78.45	—.—	—.—	—	—.—	78.45	—.—	—.—	17	5
Huntington, Ark.	22	—.—	46.25	.75	—.—	—.—	47.00	—.—	—.—	—	—.—	33.00	—.—	14.00	16	1
		$85.25	$4,211.75	$451.50	$47.90	$3.84	$4,800.24	$1,900.00	$4,003.50	$5.22	$5,908.72	$1,186.52	$407.70	$14.00	1163	613

Dohodki Centralne uprave.

Gotovine dne 31. decembra 1912	$3,891.97
Krajevna društva poslala	1,186.52
Obresti od posojenega denarja	58.00
Skupaj	$5,136.49

Izdatki.

Smrtnina za Josefa Mišmaš, članica dr. št. 5	300.00
Smrtnina za Franciska Mrak, članica dr. št. 10	300.00
Smrtnina za Katarina Marcen, članica dr. št. 1	300.00
Smrtnina za Frank Gorenc, član dr. št. 5	300.00
Smrtnina za Matija Genser, član dr št. 2	300.00
Smrtnina za John Cirar, član dr. št. 16	300.00
Pogrebni stroski za Jacob Zupan član dr. št. 12	100.00
Primankljaj bolniških podpor	407.70
Seja gl. odbora	17.50
Tiskvine	30.18
Kapital täx	20.35
Express in poštnina	10.30
Plača gl. predsednika	3.75
Plača in stroški gl. tajnika	76.10
Plača in stroški gl. blagajnika	17.90
Plača zapisnikarja	1.00
Plača in stroški pregledovalcem knjig	17.30
Skupaj	$2,502.08

Razdelnik skupnega premoženja.

Moški oddelek	$1,512.16	
Ženski oddelek	1,122.25	
Skupaj gotovine		2,634.41
Posojilo na mortgage		975.00
Posojilo na note		1,272.10
Znaki in kape		24.60
Skupno premoženje dne 31. marca 1913		$4,906.11

Zastavni fond.

Bilanca 31. decembra 1912	$45.85
Druš. Breezy Hill, št. 11 poslala	.80
Skupaj	$46.65

Izdatki.

Dnevnice in stroški Zastavonoše	$17.90
Stanje blagajne dne 31. marca 1913	$28.75

MARTIN OBERŽAN,
gl. predsednik.

JOHN ČERNE,
gl. tajnik.

FRANK STARCHICH,
gl. blagajnik.

Glavni nadzorniki:

Pongrac Jursche, **Martin Katzmann,** **Anton Kotzman.**

Razno.

Naša bratska zveza v Nemčiji je objavila ravnokar svoje blagajniško poročilo za leto 1912. Takoj na prvi pogled se pozna, da ima zveza hudo bojno leto za seboj, venda pa je zveza, ki jo nemški industrijalni fevdalci najbolj črtijo, težke čase lanskega leta prebila samozavestno. Dohodkov in izdatkov zaznamuje 8,925.420 mark. Dohodki so znašali:

	1911	1912
Prispevki članov	2,239.468 M	2,193.502 M
Vpisnice	16.575 M	21.325 M
Skupaj .	2,256.403 M	2,214.827 M

Poročilo izkazuje na članskih prispevkih leta 1912 za 41.216 mark manj dohodkov kakor leta 1911, kar je pač razumljivo, zakaj rane, ki so jih s svojim izdajstvom "krščanski" prizadjali rudarjem, se niso mogle v tako kratkem času popolnoma zaceliti. Na tisoče rudarjev je vsled izdajskega ravnanja teh žalostnih junakov obupalo, "saj itak vse skupaj nič ne pomaga", ta misel se je mnogim rudarjem vsled neuspeha naselila v glavo, kar je bilo povod, da je marsikateri izmed njih pokazal organizaciji hrbet. Tako je prišlo, da je število članov, ki je znašalo v letu 1911. 120.136, v letu 1912. padlo na 114-062. Vsi sovražniki delavstva so se po stavki kakor besni vrgli na zvezo grozeč, da jo bodo zadavili. Toda rana je odbita in zveza se razvija zopet naprej. Kakor rečeno, dasi so dohodki na članskih prispevkih v letu 1912 malenkostno nazadovali, vendar presegajo dohodki -za leta 1911 do 1912 prejšnja leta 1909 do 1910 za 492.542 mark.

Na podporah se je izplačalo:

	1911	1912
podpore v stavka	1,522.929 M	2,002.536 M
perganjanim tov.	48.391 M	134.956 M
brezposelne podp.	33.031 M	50-167 M
bolniške podpore	351.425 M	354.956 M
podpore sluč.smrti	91.776 M	90.434 M
pravovarstvo	111.288 M	179.629 M
Skupaj	2,158.850 M	2,803.669 M

Izdatki za stavkino podporo sa v zvezi s stavkami, ki so se vršile v letu 1911 v premogovnikih za rjavi premog v srednji Nemčiji in stavke v marcu leta 1912 zneske izdane za pravovarstvo, ki so dosegli enormno višino, dokazujejo, da je bilo zelo mnogo procesov, ki so imeli svoj izvor v stavkah. Tudi visočina podpore, ki jo je organizacija izplačala preganjanim tovarišem se je potrojila, kar je tudi v zvezi s stavkami, ki jih je bila zveza rudarjev primorana voditi. Stanje zvezinega imetja izkazuje v računskem zaključku poročilnega leta 2,681.-136 M. Poročilo kaže, da se želje vseh zakletih sovražnikov delavstva, katerih namen je bil zvezo rudarjev uničiti, niso uresničile. Stvar bo pač tudi še v naprej ostala le pobožna želja.

— **Molohov tribut.** Londonski list "Daily News" je sestavil vsoto neposrednih izdatkov, ki jih nalaga evropskemu ljudstvu doba blazne ,imperalistične oboroževalne tekme. Številke so strahotne in kažejo nad vse nazorno, koliko da je veljala državna umetnost zadnjih dvanajst do štirinajst let, kak r jo izvršuje višja modrost vladajočih krogov v Evropi.

Za vojaštvo so izdale naslednje velesile: (izdatki so označeni s šterlingi, 1 šterling—24 K):

	pred 1900	danes
Angleška . .	19 mil.	28 mil.
Nemčija	30½ "	41½ "
Fransoska . .	25½ "	36½ "
Rusija	50½ "	56½ "
Astroogrska. . .	12 "	15½ "
Italija	11 "	17 "
Skupaj	148½ mil.	195½ mil.

Šest evropskih velesil izda danes za 47 miljonov funtov šterlingov ali 1128 miljonov kron več za vojaštvo več kakor ob koncu preteklega stoletja. In če bomo primerjali prihodnje leto, kakšne številke nam bodo tedaj plesale pred očmi, ko vse evropske velesile ,že sedaj napovedujejo pomnožene izdatke!

195 in pol milijonov funtov šterlingov ali 4692 milijonov kron — to je ena plat molohova, na drugo strani nam reži nasproti še vse strašnejša slika. Za mornarico so izdale velesile v v milijonov funtov šterlingov:

	pred 1900	danes
Angleška	23½ mil.	44 mil.
Nemčija	6 "	22½ "
Francoska	12 "	17 "
Rusija	9 "	17½ "
Avstoogrska . .	1½ "	5½ "
Italija	5½ "	8½ "
Skupaj	57½ mil.	115½ mil.

Letni izdatki za mornarico šestih velesil so se torej v dobi 12 do 14 let povišali za 57½ milijonov funtov šterlingov ali za 1368 milijonov kron, torej so se podvojili. Če primerjano izdatke Avstrijsko-Ogrske za monarhijo pred 1900 in danes, vidimo, da so štirikrat večji.

Napravimo za Avstrijsko-Ogrsko še tale račun: 378 milijonov kron za vojaštvo + 138 milijonov za mornarico — 516 milijonov kron. Vsekakor je ta račun prav lepo izpričevalo za naše finančne umetnike v ministrstvih. 516 milijonov kron iztisniti iz ljudstva, ki živi v tako slabem gmotnem položaju kakor ravno avstrijsko, je umetnost prve vrste in največji zločin. Mogoč je le zato, ker je od 516 poslancev, ki bi morali skrbeti za dobrobit ljudstva, okolo štiristo vladnih hlapcev in podrednikov. Pred volitvami plamti njih srce le za ljudstvo, na Dunaju pa komaj čakajo na prvo priliko za izdajstvo ljudskih koristi.

Na leto izda sedaj šest evropskih velesil za militarizem na suhem in za mornarico 7458 miljonov kron pred l. 1900 so izdale 2514 milijonov kron, izdatki so torej narasli za 50 odstotkov.

Vzporedno z izdatki za militarizem je naraščal dolg poedinih velesil. Državni dolg velesil je iznašal v milijonih funtov šterlingov:

	pred 1900	danes
Angleška	634	685
Nemčija	105	270
Francoska	1200	1301
Rusija	715	957
Avstoogrska	555	732
Italija	516	553
Skupaj	3752	4498

Od leta 1900 dalje so se zadolžile velesile z 773 milijonov funtov šterlingov ali za 18 in pol milijard kron. Če plačujejo od tega dolga najnižjo obrestno mero, recimo le po 3 odst., tedaj znašajo obresti na leto 816 miljonov kron.

Moloh pogoltne v teh velesilah skupno: Vojaštvo na suhem 195 in pol milijonov funtov šterlingov, mornarica 115 in eno četrtino milijonov funtov šterlingov, obresti od državnih dolgov 145 milijonov funtov šterlingov.

Skoraj 11 miljard kron na leto zmeče ljudstvo šestih velesil molohu v žrelo!

Morda ne bo preteklo dni in izdatkom za armado na suhem in mornarico se bodo pridružili redni izdatki za zračno brodovje. Prvi znaki za redne izdatke zračnega brodovja se že kažejo. Že je avstrijski nadvojvoda potrkal na patriotizem avstrijskega prebivalstva: daruj za zračno brodovje, ki smo ga seveda vse bolj potrebni kakor šol, starostnega zavarovanja, bolnišnic itd. Socialno politične zahteve se zde avstrijski vladi le sentimentalna fraza :naj se le množe analfabeti, naj mrjo stari ljudje od lakote po nečednih kolibah, naj životari delavstvo še dalje po zaduhlih stanovanjih in se brani s suhimi skorjami, samo da lehko pokažemo sosedom na tisoče topov, tucat drednotov in letal, samo da bodo železarski baroni še nadalje vlekli visoke dividende.

Socialistična stranka na Francoskem šteje sedaj 72 poslancev v zbornici ima 297 županov, 400 svetovalcev in nad 300 občinskih svetovalcev v 700 občinah. Stranka ima okroglo 70.000 članov.

Razdelba dohodkov v Avstriji. Iz poročila finančnega ministra o določitvi osebno dohodninskega davka v letu 1910 posnemamo, da je bilo v tem letu določenih izplačevanju osebno dohodninskega davka 1,304.755 oseb. Koncem leta 1910 je štela Avstrija 28.321.-088 prebivalcev. Torej le 4.62 odstotkov vsega prebivalstva ima 1200 kron davčno obveznih dohodkov.

Od teh davkoplačevalcev imajo dohodkov

od	1.200	do 2.000	kron	725.541
"	2.000	" 4.000	"	376.564
"	4.000	" 6.000	"	100.831
"	6.000	" 10.000	"	59.028
"	10.000	" 15.000	"	20.199
"	15.000	" 20.000	"	8.288
"	20.000	" 40.000	"	9,604
"	40.000	" 60.000	"	2.539
"	60.000	" 80.000	"	1.099
"	80.000	" 100.000	"	5.191
"	100.000	" 200.000	"	985
"	200.000	" 300.000	"	226
"	300.000	" 400.000	"	98
"	400.000	" 500.000	"	57
"	500.000	" 600.000	"	24
"	600.000	" 700.000	"	19
"	700.000	" 800.000	"	13
"	800.000	" 900.000	"	12
"	900.000	" 1.000.000	"	12
"	1.000.000	" 1.500.000	"	18
"	1.500.000	" 2.000.000	"	9
"	2.000.000	" 3.000.000	"	3
"	3.000.000	" 4.000.000	"	3
"	4.000.000	" 5.000.000	"	3
"	25.680.000	"	"	1

Iz teh številk je razvidno, da imajo v Avstriji le 1,100.000 oseb, s 1200 do 4000 kron letnih dohodkov. Okolo 13.000.000 oseb (ako vračunamo otroke, ki nimajo dohodkov, po 50 odstotkov vsega prebivalstva) nima niti 1200 kron letnih dohodkov. Izgovorne številke. 13 miljonov oseb, ki nimajo niti za najnujnejše potrebščine zadostnih dohodkov. Si vlada vpraša, kako naj preživljajo ti ljudje sebi in svoje družine? Pa kaj zato, ko je Avstrija mogočna država z vedno modernejšimi kanoni in večjimi vojnimi ladjami.

Cilj tehnike. — Tehnika je izšla iz empiričnega opazovanja, iz poizskusov, iz praktičnih zmag in je torej starejša od nanstva, ter toliko stara, kakor človeštvo. Kdor pa hoče umeti moderno tehniko, ta si mora predočiti, da uporablja tehnika dandanes odkritja ved, ki ji dajejo predpogoje in takorekoč duševno gradivo, ki se v tehniki zopet izpreminja v iznajdbe, rezultate in produkte. Prvi cilj tehnike je njej takorekoč prirojen: proizvajati konštrukcije in blago v gospodarske namene. Toda to ji še zdavnej ne zadostuje. Ona hoče ustvarjati poleg materialnega blaga tudi socialno dobro in sodelovati na socialni preobrazbi, ki jo je že itak v največji meri povzročila. Higijenska tehnika n. pr. izboljšava naše zdravstvene razmere; imamo pa tudi dobrodelno tehniko, delovanje tehnike, ki zasleduje z racionelno, s tehnično-organizatotičnega vidika naravno gospodarsko in socialno politiko. S tem pa si pridobiva tehnika vedno večji vpliv na razvoj duševnih vrednosti našega časa. Ko bo torej novi vek — kakor je dejal Newton — dospel na rob obali človeškega oceana resnice, bo moderna doba mogla splavati nanj, iz katerega globočine stvaritve v blagor človečanstva.

— **Največja mesta na svetu.** Po izvestih zadnjih ljudskih štetev je na vsem svetu skoraj 60 mest, ki imajo več kakor po miljona prebivalcev. V Evropi jih je največ, namreč 29, v Aziji 18, v Ameriki 10, v Avstraliji dve mesti. Pravih orjaških mest z nadmiljonskim prebivalstvom je na vsem svetu 20, in sicer so sledeča, razvrstvena po visokosti prebivalstva: London, Novi Jork, Paris, Tokio, Chicago, Berlin, Dunaj, Peterburg, Moskva, Hamburg, Carigrad, Filadelfija, Buenos-Aires, Rio de Janeiro, Kalkuta, Bombay, Peking, Sinangfu, Konton in Oseka. V teh mestih prebiva ogromno število ljudi, namreč nad 38 milijonov.

— **Na Danskem** je stopil dne 1. januarja 1913 v veljavo zakon, ki določa, da sme priti v posameznih občinah na 350 oseb ena koncesija za točenje alkoholnih pijač. Izjemoma sme več koncesij dovoljevati le ministrstvo. Osebam, ki še niso stare 16 let, se alkoholnih pijač ne sme nikjer prodajati. Policija sme to določbo še omejiti.

Ako veruješ v profit sistem, v katerem ima pravico eden človek druzega izkoriščati: potem brzkotne tudi verjameš, da smo obsojeni za revščino na svetu. In da bodemo berači in sploh vsi reveži (seveda ako bodemo pridni) še le po smrti dobili plačilo v nebesih. Ako pa tega ne vrjameš, zakaj pa potem ne pomagaš, da se prenarede razmere v katerih danes živimo.

Kogar ne boli, — ta molči.

AHASVER POD KRIŽEM.

In že spet le vidim . . Nag visiš, razpet,
na jelovem križu mrtev, tih in bled.

In po cesti prašni gor in doli todi
mimo tebe ljudstvo vozi se in hodi

Kaj za vrvež cestni pač se meniš ti?
Nagnjena je glava... sklenjene oči

Večno solnce z neba ti poljublja lica,
nad glavoj brni ti telegrafska žica.

Misli blisk prenaša noč in dan po njej,
nove, smele misli križem svet naprej . . .

Pomniš Ahasverja? . . . Tamkaj v daljnem mesti
videl sem v svetišču, slišal te na na cesti.

Kakor grom z oblakov grmel glas je tvoj
med pismarjev glupih, farizejev roj.

Bičal njih sebičnost, bičal licemerstvo,
bičal častihlepnost si in praznoverstvo.

Bičal si nadutost, svetohlinstvo, laž, —
prašal nisi: rob je ali velikaš.

Pal si v borbi s svetom, zelitizma žrtev,
zlobe in beraštva, fanatizma žrtev

Videl žaloigre te sem zadnji čin...
kot žmagalec pal si, mučenik, trpin!

Pomniš Ahasverja? . . . Htel si bli počiti
tam pred hišo mojo ter si oddehniti.

S križem tvojim bil sem te nerad odgnal —
ščuvala me na-te besna je druhal.

Brez miru za kazen zdaj po svetu blodim,
devetnajst sto let že ožigosan hodim.

Često vidim križ tvoj — čudno to drevo:
zeleniti videl že sem ga lepo.

Cvetje videl često sem na njem dišeče,
sadje zlato videl sem na njem zoreče.

Potnikov krepčalo z njim se je nebroj,
ko od težke poti lil jim s čela znoj . . .

Videl pa sem tudi . . . Za vešala tvoja
skrival svet je često že zločinstva svoja.

Videl sem, kakor je vihtel mnog tiran
križ tvoj kot orožje, kot osebno bran.

S križem je okrutnik tvojim okoreli
prestol svoj podpiral slabi, prepereli.

In še več sem videl — o, ti modri svet!
križ je tvoj grmadam rabil za podnet.

A v imenu tvojem kurili grmade
njega dni so razni slavni Torquemade.

In v plamenih zgorel mnog je živ svetnik,
mnog svobodne misli hraber mučenik . . .

S prtom tvojim hteli pa so že zakriti
solčno luč resnice modrijani zviti.

In železnih žrebljev trdih teh-le treh
spone so kovali sužnjem v temnih dneh . . .

Ah, vse to sem videl jaz na svoji poti,
priča bil sem mnogi že človeški zmoti.

Razumeli niso tvojega duha,
polnega ljubezni tvojega srca.

Pa namestu sprave in miru, ljubezni
tvoji že učili verniki so jezni.

Često, žal, sovraštvo, srd in slepi črt,
brate drugih misli pa gonili v smrt . . .

Zdavnaj sta umrla, zdavnaj pokopana
dvo sodnika tvoja, Kajfež in pa Ana.

Ni pa izumrl še farizejev rod,
in pismarjev dosti srečam še posod.

In da tebe pošlje spet na svet Jehova,,
sodili hinavci brzčas bi te znova.

Farizejev zbor bi spet psoval te, vpil —
"Križaj ga!" Pilatu bi s pestmi grozil.

Vaše kri rabi

popolno izčiščenje v tem času leta. V tem času leta se morajo pregnati iz nje vse nečistosti s katerimi je obložena. V ta namen vzemite

Severov Kričistilec

(Severa's Blood Purifier)

kateri bo izčistil vašo kri ter s tem pregnal grde in srbeče opahke ki se nahajajo v tem času leta.

Cena $1.00.

Kadar kupujete zdravil, vprašajte lekarnarja za Severova. Ako jih nima vaš lernar v zalogi, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS IOWA

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Št. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET,
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po nizki ceni.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče na nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se topio priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 po pol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

Papež ali Kristus
v engleškem jeziku.
Pozivljamo duhovnike in katoličane, da zanikajo fakte, ki so v tej knjigi, v katerej dokažemo, da je rimsko-katoliška cerkev nekrščanska. — Vsaka stran posebej odpira oči.
224 strani. Cena 25c s poštnino, 5 za $1
Vsak, moški ali ženska, intersiran v ameriških institucijah in v svobodi, bi moral naročiti vel komadov te knjige in jo razširiti med prijatelji in znanci.
AMERICAN LIBERTY PUB. CO.,
Dept. 149. Box 814. Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill

GOSPODINJE POZOR!
Priporočamo vam v prodajo vse stvari, ki spadajo v grocerijsko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaža na dom.
G. Mamčilovich & Co.,
331 Greeve St., Conemaugh, Pa.
Tel. Con. 4050.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
NIZKE CENE.
Velike ugodnosti:
električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastonj, kabine tretjiga razgreda na parniku
Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington
Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.
Družbeno ladjevje parnikov na dva vijaka:
Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic;
NOVI PARNIKI V DELU.
Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike
PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.
ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

JOS. A. FISHER
Buffet
Ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smedke, i. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčile.
3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Lawndale 1761

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1337 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

NAJBOLJŠE OBLEKE
izdeluje pe meri sodrug
J. KRAINC,
317 Florida St., Milwaukee, Wis.
Ter popravlja, čisti pegla in barva stare.
Najboljše delo in najnižje cene.

M. JOVANOVICH
84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.
PRODAJA ŠIFKARTE.
Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.
EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.
IG. KUŠLJAN
229—1st Ave.
MILWAUKEE, WIS.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.

Važno uprašanje!
KDO mi opravi najbolje in najcenejo?
Konzularne, starokrajske sodnijske in vojaške zadeve
Javni notar J. Kaker
220½ Grove st
Milwaukee, Wis.

Kaj piše Jaka Štrigelj.

Detroit, Mich., 1. maja.

Dragi urednik: —

Devedeset lažnjivih osebnih svobod! — To ti je pa osebna svoboda v Ameriki! Zdaj se klatim že celih štirinajst dni za delom, pa vse zastonj — dela ni; ne dajo ga. Ali razumete ljudje kršćanski: zdravemu in čilemu človeku ne dajo dela; ne denarja ali obleke, ampak dela ne dajo, dela . . . To se sliši kakor bi govoril kak norec, ki je ušel iz Kenkeke ali Studenca. Zdrav človek, ustvarjen kakor vsi ostali tiči in afinje v naravi, ne dobi dela, mu ga ne dajo. To se sliši skoraj nevrjetno. Ali vendar je res, brez vseh špasov in pomežikanj.

Un dan, ko sem šel iz Čikage, sem se namenil, da najdem dela; največ seveda zato, ker sem čital v "Našemu beraču", da mora biti človek osebno svoboden v svobodni Ameriki. Urednik "Našega berača" je seveda pozabil zapisati, da je osebna svoboda odvisna od dela, ampak to si vsak poprečen človek že sam lahko izračuna in raztolmači. Zato sem si mislil: Članek je že res lep, ampak jedra nima, iz katerega naj si človek to osebno svobodo tolmači. Cela stvar mora imeti nekakšno podlago. Pri tem se pa domislim, da je nekje zapisano: "kdor ne dela, naj tudi ne je." S tem izrekom se strinjajo tudi socialisti. Dobro, Jaka: jo boš pa mahnil najprej za delom, da boš zadostil zakonom, na katerih sloni osebna svoboda . . . Toda kje je delo? — Jaz hočem dela! Brž dela, dela, dela! No, kaj se pa obotavljaš, ti osebna svoboda, da ne daš dela? Kar nič se ne obotavljaj, svoboda, delo sem! — da ga zagrabim z mojimi tacami, ko medved in ga obdelam, da bo joj! Kako sem postal lačen dela, ko sem izpoznal, da je delo tisti zakon, ki daje človeku popolno osebno svobodo. Po tajzih ni popolne človeške osebne svobode. Jaz hočem popolno osebno svobodo, veste! Ja; al' še ne bo dela? — Al se osebna svoboda morda norčuje in igra iz dela-željnimi ljudmi, kot mačka z miško. — Kje v božjem imenu pa je to delo? — Ali je morda obešeno kje v luftu, na nevidnem klinu, katerega je treba samo sklatiti dol. Ali morda raste kje v hosti, kakor gobe, pa stelja in mah? Ali je morda na drevju? Kar mahni jo na plano, pa mahaj in klati, kolikor se ti poljubi, dela ne sklatiš dol za nobeno ceno. Narava je dala človeka in dala mu je cel svet — razun ene stvari, ki je pogoj osebne svobode: ni mu dala dela. Brez vseh špasov, ljudje božji: narava ne daje dela. Kje se pa vendar dobi ta reč, ki je ključ do osebne svobode — delo?!

Delo? — Delo je kupčija; naprodaj je, kakor je naprodaj na pr. krompir, jabolka, šenica, tobak, obleka, sol itd. Prodajajo ga kapitalisti in sicer po različnih cenah. Kadar delo razprodajo, pa lepo štacuno zaprejo, ti pa čakaj, da kdo noter pogine, potem že prideš na vrsto. To sem iznašel, ko sem iskal dela v Detroitu. Zgodilo se je takole:

Nekega jutra pridem pred tovarno za avtomobile. Pred tovarno je stalo vse polno dela lačnih ljudi, ki bi menda postali radi osebno svobodni, kakor jaz. Čakali smo do pol desetih ko pride naokoli človek, ki se mu je poznalo, da ima v tovarni večjo besedo. Pogledal je po kupcih dela in njegove oči so se srečale z mojimi, menda zato, ker sem se nekako posebno razločeval od ostalih. Stopi proti meni in me vpraša: "Kakšno delo opravljaš, kaj si izučen?" — "Izučen . . . hm, jaz sem že star Amerikanec. V Ameriki se ljudje nič ne uče, ampak gredo kar na delo, pa je. Izvršujem vsesorte posle, prav po ameriškanski. Pred par dnevi sem prišel s tajzov, suh sem kakor poper, brez evenka, pa bi rad dela, da uveljavim osebno svobodo, o kateri sem čital v "Našem beraču". — "Čudno", je deja! človek iz tovarne in se popraskal za ušesi, "saj hobotje ne marajo dela." — "Vi me ne razumete", mu odgovorim. "Moja želja je, da postanem osebno svoboden, kakor priporoča naš modri urednik 'Našega berača.'" Ker je pa osebna svoboda zvezana z delom, bi rad dela, razumete? Brž dela, da se ne krši moja osebna svoboda v svobodni Ameriki, kakor je to izrazil naš modri urednik." — "Ne potrebujemo delavcev, naša tovarna nima dela, vse smo zaposlili; po 10 ur delajo na dan, pojdite drugam." — "Bil sem že v par tovarnah, a povsod so me zavrnili." Jaz hočem biti osebno svoboden, da lahko delam kadar hočem, kar brž delo sem!" — "Marš od tod!" se je zadrl človek s tovarne, "mi imamo svojo osebno svobodo!" Toda jaz se nisem dal sedaj več pregovoriti, ostal sem pri svoji zahtevi, po nalogi urednika "Našega berača". Med tem je človek s tovarne izginil in čez nekaj časa prišel v spremstvu dveh posebnih policajev, katera sta me prijela za širšek in siloma rinila naprej po cesti. Zoperstavljal sem se na vse mogočne načine in protestiral v imenu osebne svobode v svobodni Ameriki, kakor je pisal modri urednik "Našega berača", kar se je dalo. Ko sem se tako rotil in protestiral, je od govoril en policajev: "to hell with your personal liberty, I show you this free America" — in počilo je po moji glavi, da je bilo joj! —

Tako je torej s to osebno svobodo v svobodni Ameriki, niti svobode nimaš da bi delal, kaj šele vžival! — Kaj ga je pa ta človek v "Našem beraču" lomil in čvekal o osebni svobodi v svobodni Ameriki! Ali bi ne bilo bolje, če ne bi bil tako hinavski, pa rekel, da v Ameriki ni osebne svobode in bi spisal raje članek, v katerem naj bi ljudi spodbujal na agitacijo: v bojne vrste, da si svobodo šele izvojujemo. Ta dogodek me je do dobrega prepričal, da v glavi urednika "Našega berača" nekaj ni v redu. Jaz bi mu priporočal, da vzame vsak večer predno se poda k počitku eno dobro dozo "fernufttabletov . . . "

Vaš ne osebno svoboden v nesvobodni Ameriki

Jaka Štrigel.

AFINJA MED LJUDMI.

Za Cahami na Nemškem je nekdo vstopil v vlak. V blesku njegovega živordečega zavratnika je žarela socialistična prosvitljenost in najmodernejša "učenost"; s nemilovalnim pogledom premotrilo je njegovo "duhovito" oko popotnike te "najčrnejše in najtemnejše" katol. pokrajine ob Renu. V tem oddelku je bilo nekaj mož, dve prodajalki zelenjave **in debel in ošnofan far, z debelim višnjevo rdečim nosom, katerega nosnici sta štrleli kviško, kakor žabje žrelo v največji šuši.** Dve dolgi roki, ki sta segali do kolen, sta počivali na obilnem trebuhu in držali ogromno tobačnico. Po zunanjosti je bil podoben šimpanzu in utangu. Ako bi za ta nestvor vedel znani Hagenbeck, bi ga bil že zdavnej pridelil svoji menažeriji v Hamburgu, ker bi tvoril posebno privlačno silo za ljudstvo. "V bodočnosti bo ženska imela prvo besedo", odreže se naš junak obrnivši se proti ženskama v oddelku in da ne zamudi nobene prilike, začne takoj sejati seme svoje rdeče modrosti, da bi vzklilo in obrodilo mnogo prida za socialistične koristolovce. "Kar farji pridigujejo, je budalost; da je bog ustvaril človeka, je druga budalost; Darwin je učil, da se je človek razvil iz opice, in on ima prav" — bedastoči naš ljudski "osrečevalec" v rdečem zavratniku. Jezik mu ropoče neprestano kakor ropota v mlinu vrteč se kamen. Ženske molče in potrpežljivo poslušata njegovo afensko modrijanščino. Med tem pa vlak dospe do postaje. Ena žensk vstane, stopi k oknu in pokliče izprevodnika, ki takoj pride. Žena pokaže na neprestano blebetajočega sodruga rekoč: "Prosim, rešite nas te afne ki je zašla, v naš oddelek — afne se morajo vendar voziti v živinskem vozu!" "Gospa vi se motite", je rekel uljudno sprevodnik. "Prava afna je ta-le far, ki je za las podoben gorili!" Gromovit smeh!

Farška afna se je skrila za ogromno tobačnico, iz katere je jemala od časa do časa po cele pesti nosljanca in ga tlačila v svoji orjaški nosnici.

Za resničnost te vesti ne moremo jamčiti, ker smo jo posneli po "A. Sl." Vsekakor je pa verojetna, ker pišejo vanj sami pobožnjaki, ki se nikdar ne zlažejo, ako od laži ne pričakujejo dobička za svoj žep.

PONESREČENI ČUDEŽ.

S. K.

V splošnem priznajo socialisti vero za privatno stvar posameznika. Socialisti imajo toliko posla z drugimi važnimi življenskimi vprašanji da jim ne preostaja časa za reševanje verskih problemov. Vzlic tej resnici pa socialisti ne smemo prezreti, da so razne religije in njih zastopniki precej krivi, da se kapitalisti precej vspešno vstavljajo delavskim zahtevam in da se kolo napredka le počasi suče naprej kljub ogromnim tehničnim iznajdbam in vedno širši splošni ljudski izobrazbi.

Ako hočemo korakati po poti napretka naprej, se moramo dotakniti vseh škodljivcev, ki ovirajo napredek in delajo delavstvu plotove in jezove, ki se bojuje za osvoboditev izpod mezdne sužnosti. Največji nasprotniki delavstva so nekateri fanatični katoliški duhovni. Da se cenjeni čitatelji prepričajo o resničnosti moje trditve, hočem objaviti doživljaj i mojega življenja, ki se ga že enkrat priobčil, ko e bila moja mati še živa. Mati ni zanikala resničnosti mojega spisa, marveč me je prosila, da naj preneham pisati v liste. Ubogal sem jo, dokler je živela. Zdaj pa želim, da se tudi čitatelji "Proletarca" seznanijo z dogodkom, ki sem ga opisal pred osmimi leti.

Moje navadno orodje sta kramp in lopata. Meni pero le kot smešna igrača pristoja, vendar pa rad sežem po njem, kakor da bi mi bilo ž njim služiti vsakdanji kruh.

Od mene ni pričakovati mojsterskega dela. Vendar pa čitatelje in naročnike delavskega lista pogostokrat zanmiva, ako človek njih vrste napiše svoje doživljaje, dogodke, lastne skušnje in nazore. Vem, da nisem sposoben s pisavo popolnoma očrtati lastne dogodke iz življenja kakor časnikarji, koji je to delo njih poklic, Tudi si nočem prizadevati, da bi časnikarjem v njih poslu delal kako konkurenco. Moj namen je le privesti čitatelje delavskega lista do razmišljanja, kako so se baje nekdaj godili čudeži in kako nesramno je farštvo še dandanes.

V zadnjm desetletji minolega stoletja se je socializem razširjeval čudovito hitro v Avstriji. Ko sem se vrnil i tujine, sva z materjo živela složno v mali pritlični sobi kmečke hiše na ne posebno prijaznem holmcu v Cečincah. Delal sem v malo addoljeni erarični žgalnici živega srebra. Za 10urno delo sem dobival eno krono normalne dnevne plače. (20 centov ameriških.) Poleg navedene kronice smo dobivali delavci nekak limito. Radi te miloščine so nekteri patentirani patriotje zahtevaln še posebno hvaležnost majki Sloveniji, kjer se smejo nje sinovi imenovati ces. kralj. rudarji, oziroma žgalničarji. Mirno smo morali poslunšati psovke podivjanega nadzornika Mittera: "verdammte Hunde" in druge enake psovke. Drugi klerikalni priganjači so pa še nesramnejše psovali uboge delavce. Neki priganjač, po domače Prekovec, kojega glava se je vedno majala liki kokoši, če pobira zrnje, ni le psoval delavce, temveč se je izpodtikal š ob njih rojstvu. Na lastna ušesa sem čul, ko je neki psovki pridjal: "Bolje bi bilo, da bi bila mati povila — t . . e, kakor tebe. Imeli bi vsaj pečenko in pa kožo a obutev." Slične psovke je bilo slišati vsaki dan.

Da so bila tla v Idriji socializmu vgodna vsled brutalnega nastopa katoliških in drugih priganjačev, bode sleherni lahko razumel. Ko je ljubljansko "delavsko izobraževalno društvo" poskusilo te trpine vdrmati iz duševnega spanja, so bili takoj vsi nazadnjaki po konci ter se zakleli, da bodo nameravano akcijo delavskega društva preprečili.

Isto nedeljo, ko je bil naznanjen prvi ljudski shod, je katehet Oswald, namestnik miroljubnega Nazarenca Krista raz leco klical direktno na tepež. "Poženite Ljubljančane, da se ne bodo nikdar več upali v Idrijo". Seveda se ta pobožna želja — ubijati svojega bližnjega, ni izpolnila "brum nemu" katehetu.

Tako je svoječasno kranjsko farštvo oznanjevalo besedo božjo in izobraževalo narod, ne le po deželi, ampak tudi v mestih. Ali se naj čudimo, ako so se med kranjskimi fanti in možmi vršili boji? Gotovo ne! Proč s takimi duhovni, bi moral biti klic zavednih delavcev.

Istočasno je bil postavljen prvi temelj delavski organizaciji v Idriji in tedaj izhajajoči socialistični list "Delavec" je dobil precejšno število naročnikov v Idriji. Ko je prišel čas za običajno velikonočno spoved, so se večinoma vsi delavci podvrgli odredbam rimskega klerusa. Španski katekizem, v katerem je 9 cerkvenih zapovedi, še takrat ni bil zagledal beli dan. Ali katehet Oswald in kaplan Gnjezda iz Spodnje Idrije sta pa že takrat postala po 6 novi španski cerkveni zapovedi, ki pod smrtnim grehom zabranjuje čitanje časnikov, kterih ne pišejo duhovni.

Prejšne čase je bilo v navadi, da se je človek spovedal, dobil odvezo in zopet grešil. V smislu omnjenih dveh "božjih" namestnikov je bil pa prstopek nove 6. cerkvene zapevedi tako velik, da človek, ki ni pod častno besedo izjavil, da ne bode več grešil zoper njo, sploh ni dobil odveze. Glavno vprašanje je bilo vedno: "Ako grešnik čita?" Kdor je to nedolžno vprašanje potrdil, dotičnega je namestnik "Krista" podvrgel strogi preiskavi glede nove 6. cerkvene zapovedi. Že liberalno časopisje se je smatralo za velikanski greh. Gorje pa onemu, ki je priznal, da čita "Delavca", ali pa da je socialist. Za dotičnika ni bilo več milosti pri novodobnih oznanjevalcih ljubezni". Marsikateri delavec je premišljeval, kaj bi bilo bolje: odpovedati maziljencu pokoršćino, ali pa zatajiti svoje delavske koristi. Malo se jih je v začetku uprlo temu farškemu tiranstvu.

Katoliška cerkev ima res izborna sredstva na razpolaganje: leco, spovednico in še druga vsestranska sredstva, ki je uplivajo mogočno na posameznika. Gotovo bi bila njena žetev med neizobraženim delavstvom ogromna, ako bi svoj vpliv uporabila zmerno.

Kako kruto rabijo kranjski duhovni svojo neizmerno cerkveno moč, nam dovelj jasno kaže nastop župnika Gnjezde na Vojskem, ki je pri izpraševanju odpeljal nevesto v blagoslovljenem stanu v hlev, da je kravi držala kviško . . . Ako bi jaz osebno ne poznal tega divjaka v duhovniški obleki, bi bil svoječasno poslal "Glas Svobode" popravek, naj ne priobčuje tacih nezmisli, ker je nemogoče, da bi se kaj sličnega zgodilo. Ali Podobnikov Janez, župnik Gnjezda na Vojskem je storil še marsikatero drugo neslanost, ktere bi človek ne pričakoval tudi od najbolj surovega kravarja. Mi, svobodomisleci in socialisti smo pa lahko z ene strani temu podivjancu hvaležni. Kar modri in pametni duhovni z največjo težavo skrpucajo skupaj, jim Gnjezda s svojo surovostjo kar čez noč podere.

Istodobno, ko so božji namestniki raz leco najhujše napadali socialiste, je bil Gnjezda kaplan v Spodnji Idriji. Nemogoče je tukaj popisati vse, kar je ta divjak v črni halji uganjal. Za časa velikonočne spovedi je svojo milost izkazal le nekterim tercijalkam s podeljenjem odveze, ktero je narod takrat še visoko cenil. Raditega so se nekteri čudili tako osramočene, da se niso upali povedati svojim najbližjim prijateljem kakšne neslanosti je uganjal z njimi obsedni mazilenec. Ob času velikonočne spovedi se je nekemu sodrugu zgodilo, kakor njegovim somišljenikom. Sodrug pa ni molčal, ampak je celo afero obelodanil v "Delavcu", ker si je štel v čast, da je podivjanec v duhovniški suknji obdržal odvezo zase.

Prihodnje leto je isti božji namestnik pri spovedi rabil krajša uprašanja. Na pr.: "S katero stranko držiš?" Ako mu je grešnik odgovoril, da je pristaš delavske stranke, tedaj je naduti pop izrekel naglo svojo obsodbo. Neki upokojeni 84letni rudar se je tako zagovoril, ki ni imel niti naj manjšega pjma o dotičnem uprašanju. Obsedeni kaplan ga je zavrnil kot nepoboljšlivega grešnika — brez odveze. Stari, pobožni mož je bil vsled tega tako obupan, da se je po preteku dveh mesecev obesil.

Ko se je sezona druge velikonočne spovedi bližala h koncu, so se delavci vpraševali drug druzega kdo je že bil pri spovedi? Na vprašanje, če je dobil odvezo, je pa vsakdo odgovoril: "Eh, kaj odveza!"

Kdor je pa dobil odvezo, za tistim so pa delavci kazali in rekli: 'Glejte hinavca in idajalca naših koristi."

Za vse to se imajo idrijski delavci zahvaliti le župniku Gnjezdi in pa katehetu Oswaldu, poleg pa še za sedanjo močno organizacijo.

Ko je leta 1896 "rudarsko društvo aystrijskih planinskih dežel" ustanovilo svojo podružnico v Idriji, tedaj se je pričela vsestranska gonja proti tamošnjim socialistom. Liberalci, klerikalci, obrtniki rudniško vodstvo, sodišče, farji, vse se je družilo proti članom rudarskega društva. Vsled te zarote vseh tepcev nazadnjakov in navihancev ni torej čudo, ako je bila prve dni podružnica na pragu propada. Na ustanovnem shodu izvoljeni predsednik je takoj odšel k Oswaldu, ki ga je pokrepčal z vinom in smodkami, kar je kasneje sam pripovedoval v "Sloveneu", najbolj klerikalnem in delaveem nasprotnem listu. Par ur kasneje — po znamenitem obisku pri Oswaldu se je odpovedal presedništvu ter tudi druge rotil naj odložе odborniška mesta.

Po takem splošnem pritisku sva ostala le dva na svojem mestu ter storila vse mogoče, da sva obranila podružnico propada. Boj je bil hud in težak. Le resna volja je pomagala do popolne zmage. Nasprotniki organizacije so se poslуževali najgrših sredstev, da bi uničili mlado delavsko organizacijo. Najprvo so poskusili s prigovarjanjem. A ker ni to pomagalo, so nastopili policaji, orožniki in priganjači. "Božji" namestniki, ko so uvideli, da vse drugo nič ne izda, so pričeli znova strašiti z hudičem, peklom itd. Pri tem delu pa se niso poslužili delavcev, ampak njih žena, oziroma mater, sester, bratov in otrok.

Ker nisem imel žene, ne dece, poslužili so se moje matere in sestre. Vsikdar, kedar je bila prva ali druga v Idriji, sem moral poslušati vsestranska svarila. Povedali sta mi večkrat, da je ta ali oni direktno prosil, naj zapustim organizacijo. "Gosposka bode najbrže tako nastopila, da bode vsakdo imel dobro delo, kdor ni socialist. Naobratno bode pa vsak socialist od delo." — Tako so se glasila navadno svarila. Končno so nas še opominjali, da bodemo nazadnji zaprti in slednjič, kaj bode z našo dušo.

Neštetokrat je moja mati vzdihnila: "Oh, Šimen, Šimen zapusti to demokracijo! Vsaj lahko živiš tako! Kaj bodeš skrbel le za telo in druge! Skrbi za svojo dušo!"

Zaman sem ugovarjal, da delavec, ki ne skrbi za tovariše, tudi za se skrbeti ne more. Da je posameznika skrb le v skupni organizaciji. Skrb a dušo sem pa s tem utemeljeval, da kdor ne skrbi za telo, ne more skrbeti za dušo, ker je telo tmelj duše. Kdor spoštuje dušo, mora v prvi vrsti skrbeti za dostojno bivališče duše. V nekterih zadevah mi je mati potrdila, ali vedno pod opazko: "Jaz pa mislim, da je vendar tako prav, kakor učijo gospod."

Ko sem necega pondeljka jutro spal v eni in isti sobi z materjo, v najslajšem senu, začujem glas: "O Šimen, oh Šimen! Ali si slišal?" Ko se prebudim iz spanja ter čujem obupne materine klice, me je obšla nekaka zona. Ali me kliče kterih tovarišev, ki se vrača pozno od ponočevanja ali pa kteri mojih zakletih sovražnikov, tako sem naglo premislil. Kar me mati opominja: "Jaz se pa mislila, da si slišal, saj si se oglasil." Bil sem malo v zadregi, a končno uprašam mater: "Kdo me je neki klical?" Mati je odgovorila: "Jaz sem pa vprav mislila, da si čul. Saj si se oglasil. Nekdo je zaklical: O Šimen! Nehaj tako živeti! Zapusti demokracijo in vrni se zopet bogu!"

Bil sem temu položaju kmalu kos, in vprašal sem sočutno svojo mater: "Kdo vas je to naučil? Ne verujem, da bi me bil kdo drugi klical, nego vi. Povejte mi, kdo vas je naučil. Sami si niste izmislili tega klicanja."

Moja odkritosrčna in poštena mati je bila v vidni zadregi, a vendar je odgovorila: "Nikdo me ni učil. Res, nekdo te je klical, sama nevem kdo."

Ko sem jo nadalje opominjal, da me je učila, da ne smem lagati, ker je to grdo, sedaj se pa sama laži poslužuje in da se ji ne dozdeva to ostudno, mi je odprto priznala: "Gospod so mi rekli, naj še to poskusim. Ako ne bode to pomagalo, potem drugo ne pomaga, kakor da molim za tebe."

Da je mislil idrijski "čarovnik" v duhovniški obleki prirediti tem potom čudež po milosti porodnice božje, mi je bilo takoj jasno. Temu prekanjenemu farškemu poskusu nisem podlegel in še danes cenim visoko socialistična načela. Nasprotno pa hudobne farške načrte do dna srca sovražim.

Dandanes pa smelo in javno pripoznam, da je bil nameravani čudež ponesrečen.

Upam da sem s priobčenjem te dogodbice dosegel svoj namen, da čitatelji prično razmišljati, kakih sredstev se poslužujejo današnji "namestniki" Krista v dosego svojih namerov — da bi še v prihodnje molzli in izsesavali ubogi slovenski narod.

Svoboda ni hčer, temveč mati reda.

That is very nice to think. The world is fool of meat and drink.

* * *

Zato se onim, ki slepé delavstvo s svojo usiljeno ljubeznijo, godi dobro, — onim, ki mu res žele dobro, pa slabo.

"**Read** the Bible and pray, go to church and pay". Tako nekateri nevedno ljudstvo uči, da več denarja iz njega dobi.

Koliko Američanov bode letos odrinilo v Evropo na poletne počitnice! In kolikor mi vemo, niti ene delavske rodbine ne bo med temi. Zakaj?

Ljudje se vedno tolažijo, da bode — jutri bolje. Toda ta "jutri" ne more nikdar priti. Zakaj se ljudje ne pobrigajo ,da bi bilo bolje **že danes?!**

Mogoče, da stane nekaj truda, ako se časti sina iz Nazareta, ali ta trud je v primeri s trudom, ki je potreben, če se hoče živeti po naukih Krista malenkosten — ničeven.

Svojih bog še v spanju ne pozabi, pravijo pobožne dušice, če so njih mošnje že polne zakladav, katere molji in rja jedo! Če jim pa kdo kaj ukrade, tedaj pa kličejo hudiča in briča na pomoč.

"**Zaupanje** v božjo pomoč" katero vladarji po "milosti božji" tako radi nosijo na jeziku, je navadna fraza, s katero slepe vladarji neuko ljudstvo. Zgodovina preteklosti in sedanjosti nas uči, da so se vladarji vedno bolj zanesli na topove in puške kot pa na boga.

Trgovci z duševno hrano špekulirajo z nevednostjo svojih čitateljev. In kupčija jim gre dobro! Kajti veliko število je onih, ki ne znajo ločiti zrna od plevela, — ne ločiti koristnega čtiva od ničvrednih bajk in patriotizma, s katerim brezvestni časnikarji ubijajo ljudsko dušo.

Nekateri ljudje tako radi molijo in prosijo — boga vsakovrstnih reči, dasiravno bi se morali že davno prepričati, da je ta bog gluh za vse take prošnje. Če so ti ljudje tak radi ponižni in podaniški, zakaj ne gredo h kapitalistu in ga prosijo za povišanje plače ?Zakaj ne prosijo tam, kjer bi se jih morda poslúhnilo . . .?

Osebna svoboda! Nekoč je bil puran, kateremu so bile vse stranke in vsi principi "en šmorn". Živel je brez skrbi. Brigal se ni za nobeno stvar na svetu kakor le za svoj želodec. In nasičen je bil trikrat na dan. Že je mislil puran, da se nikomur na svetu tako dobro ne godi — ali kaj se je zgodilo? Za zahvalni dan so ga — zaklali . . .